

УИЛЯМ ШЕКСПИР

ХЕНРИ V

Част 6 от „Исторически драми“

Превод от английски: Валери Петров, 1980

chitanka.info

ХЕНРИ V^[0]

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

КРАЛ ХЕНРИ V

ДУК ГЛОСТЪР, ДУК БЕДФОРД — братя на краля

ДУК ЕКСЕТЪР — чичо на краля

ДУК ЙОРК — братовчед на краля

ГРАФ СОЛЗБЪРИ

ГРАФ УЕСТМОРЛАНД

ГРАФ УОРИК

ГРАФ КЕЙМБРИДЖ

КЕНТЪРБЪРИЙСКИЯТ АРХИЕПИСКОП

ИЛИЙСКИЯТ ЕПИСКОП

ЛОРД СКРУП

СЪР ТОМАС ГРЕЙ

СЪР ТОМАС ЪРПИНГАМ

ГАУЪР, ФЛУЕЛЕН — уелсец, **МАК-МОРИС** — ирландец,

ДЖЕЙМИ — шотландец — английски офицери

БЕЙТС, КОРТ, УИЛЯМС — английски войници

ПИСТОЛ, НИМ, БАРДОЛФ, ПАЖ на тримата — от компанията на Фалстаф

АНГЛИЙСКИ ГЛАШАТАЙ

ШАРЛ VI — крал на Франция

ДОФИНЪТ ЛУИ — престолонаследник на Франция

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

БУРБОНСКИЯТ ДУК

БРИТАНСКИЯТ ДУК

КОНЕТАБЪЛЪТ НА ФРАНЦИЯ

РАМБЮР, ГРАНПРЕ — френски благородници

УПРАВИТЕЛЯТ НА АРФЛЪОР

МОНЖУА — глашатай на Франция

ПОСЛАНИЦИ — на Франция

КРАЛИЦА ИЗАБЕЛА — съпруга на Шарл VI

КАТЕРИНА — дъщеря на Шарл VI и Изабела

АЛИСА — нейна придворна дама

МИСТРИС СКОКЛИ — стопанка на кръчма; сега съпруга на

Пистол

ХОР

Благородници, Дами, Офицери, Войници, Граждани, Пратеници
и Слуги

Място на действието: Англия и Франция.

[0] Оригиналното заглавие на пиесата е „*The Life of Henry V*“ — „Животът на Хенри Пети“. Повечето от действащите в нея лица са исторически. Недългото — от 1413 до 1422 г. — царуване на Хенри V е изпълнено с военни действия между Англия и Франция. Сключил таен съюз с Бургундския дук, Хенри предприема през 1415 г. поход на континента и след като превзема крайморския град Арфлър в Нормандия, е принуден да приеме сражение по на север край град Азенкур, в което спечелва блестяща победа над превъзхождащите го французи; скоро обаче поради малочислеността на войската си се завръща на острова.

Поради неспособността на френския крал Шарл VI официален владетел на Франция бил дофинът Луи, но неговата власт се оспорвала от партията на Орлеанския дук, а дукът на Бургундия, привърженик на кралица Изабела, която за разпуснатото си поведение била заточена в Тур, се държал съвсем независимо. Използвайки слабостта на страната, Хенри V предприел през 1417 г. втори поход отвъд Ламанша, който завършил със завладяването на Нормандия и пълната капитулация на французите. През 1420 г. бил сключен мир, с който Хенри бил обявен за законен наследник на Шарл VI и се венчал за неговата дъщеря Катерина. Обединяването на Англия и Франция под една корона обаче не се осъществило, тъй като при следващия си

поход — 1422 г., целящ да укрепя завладяното, Хенри V внезапно заболя и умрял, като оставил за свой наследник малолетния си син.

Мнозина от героите на пиесата участват в предшестващите пиеси, но някои от тях сега носят нови титли. Така дук Бедфорд и дук Глостър са познатите ни от „Хенри IV“ принцове Джон Ланкастър и Хъмфри Глостър, а дук Йорк е дук Омърл от „Ричард II“. ↑

ПРОЛОГ

Влиза Хорът^[1].

ХОРЪТ

О, ако имахме пламтяща муза,
която да ни вдигне в емпирея
на висшето изкуство; а за сцена —
държава цяла; и князе на нея
да изпълняват бляскавите роли
пред публика от истински крале!
Тогаз би имал войнственият Хари
прекрасната си Марсова осанка
и подир него като тройка псета
Глад, Меч и Огън щяха да пълзят
с молба да ги отвърже! Но простете
на недодяланите духове,
които дръзват тук да ви представят
на своята рендосана площадка
тъй висш предмет! Наистина, как можем
да вместим в таз арена за петли
полетата на Франция; или
мислимо е във дървеното „О“
на тоз театър, в тази малка нула
да се поместят шлемовете само,
потресли въздуха при Азенкур?
И все таки със кръгчета щом може
да се представи милион, то молим,
„О!“, дайте и на нас, нищожни нули,
фантазията си! Предположете,
че в тоя тесен пояс от стени
са се побрали две могъщи кралства,
чиито горделиви брегове

дели един скалист, бурлив, опасен
ръкав на океана; запълнете
със своите мисли всички наши липси
и умножете всекиго от нас
на хиляди, така че тук да плъпне
една въображаема войска.
Когато заговорим за коне,
вий мислено ги виждайте как, горди,
печатат своите огнени копита
във глината; защото мисълта ви
кралете ни ще трябва да облича
и тя ще им помага пак да скачат
в пространството и времето, сгъстила
дела, с години траяли, в едно
обръщане на пясъчен часовник.
Във нейна помощ пък ще бъда аз,
приемете ли хор да съм за вас
и, вече встъпил в новата си роля,
за слух и снизходителност ви моля!

Излиза.

[1] *Хорът* — „Хор“ или „Пролог“ се наричал по Шекспирово време актьорът, които произнасял пролога, интермедиите или епилога на пиесите. ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Лондон. Преддверие в кралския дворец.

Влизат Кентърбърийският архиепископ и Илийският епископ.

АРХИЕПИСКОПЪТ

Милорд, ще ви открия, че отново се готви против нас законът, който би минал в единайстата година от времето на бившия ни крал, ако тогаз не бяха го свалили от дневен ред метежите в страната.

ЕПИСКОПЪТ

А може ли да се направи нещо?

АРХИЕПИСКОПЪТ

Ще трябва да помислим. Влязъл в сила, той ще ни грабне по-добрата част от нашите владения, защото властта със него ни отнема всички земи, благочестиво завещани на църквата от нейните чада. Със тях за краля ни ще се издържат петнайсет графа, рицари хиляда и петстотин, шест хиляди и двеста ескуайра^[2] и в прибавка сто приюта, отлично обзаведени, за старци, сакати и прокажени. Хазната ще има освен туй от тях годишно хиляда фунта. Тъй гласи законът.

ЕПИСКОПЪТ

Загребват здраво!

АРХИЕПИСКОПЪТ

Да, до дъно стържат!

ЕПИСКОПЪТ

Какво да сторим?

АРХИЕПИСКОПЪТ

Кралят ни е благ
и пълен със разбиране и милост.

ЕПИСКОПЪТ

При туй привързан към Светата църква.

АРХИЕПИСКОПЪТ

На младост обещавахе не много,
но щом духът излитна от бащата,
като че ли и страстите в сина
издъхнаха. Да, разумът във миг,
подобно ангел долетя над него
и, с меч прогонил грешния Адам,
превърна тялото му в рай, достъпен
единствено за духове небесни.
Не е било до днеска ученик
тъй бързо да постигне мъдростта;
не е било със толкоз буен прилив
доброто да отмие злите мисли;
не е било тъй леко да отстъпи
властта си многоглавото упорство
като във този крал!

ЕПИСКОПЪТ

И слава Богу!

АРХИЕПИСКОПЪТ

Послушайте го само как говори
на верски теми и, до дъно смаян,

ще кажете: „Да беше висш духовник!“;
обществени въпроси как разисква
вий чуйте го и ще решите смело,
че е отдал живота си на тях;
слух дайте му, когато за войната
подхване реч, и той ще ви направи
от боя музика; държавна трудност
му дайте да реши, и ще развърже
той възела й гордиев^[3] по-лесно
от своята жартiera! Щом говори,
дори и въздухът, тоз скитник вечен,
се спира в миг и нямата почуда
стаява се във хорските уши,
да не изпусне капка от меда
на сладките му думи. Очевидно
от жизнения опит е извлякъл
той своите обобщения, макар че
е чудно как успял е да го стори,
като го помним празен ветрогон,
пилеещ часовете си във буйства,
облози, пиршества и веселби,
далеч от мисълта да учи нещо,
да се вгълби, за миг да се откъсне
от близостта на уличната паплач!

ЕПИСКОПЪТ

Най-хубавите ягоди се тулят
в копривата, целебните треви
виреят най-добре сред буренака.
И принцът тъй под буйствата е скривал
богати наблюдения, които
като тревата са растели трайно,
без някой да ги вижда, през нощта,
по силата на своята природа.

АРХИЕПИСКОПЪТ

Така ще е, защото чудеса

не се извършват вече, и за всичко,
което става, длъжни сме да търсим
естествени причини.

ЕПИСКОПЪТ

Да, милорд,
но как да се преборим със закона,
представен в Общините^[4]? Дали кралят
клони към него, или е против?

АРХИЕПИСКОПЪТ

Ни тъй, ни тъй; но мисля, че по-скоро
ще бъде с нас, понеже му предложих
от името на нашия Събор,
за свързаните с Франция въпроси,
които най-обстойно му разгърнах,
парична помощ във размер, какъвто
духовенството ни, откак се помни,
не е предлагало на никой негов
предшественик.

ЕПИСКОПЪТ

И как прие я той?

АРХИЕПИСКОПЪТ

Със явно удоволствие, макар че
за съжаление не стигна време
да чуе — както, чувствах, би желал —
подробностите за това как идат
от неговия праотец, крал Едуард^[5],
до него свръхбезспорните права
над някои отделни техни графства
и общо над французкия престол.

ЕПИСКОПЪТ

Какво прекъсна вашата беседа?

АРХИЕПИСКОПЪТ

Посланикът на Франция пристигна
с молба да бъде спешно чут от краля
и Негово Величество след малко
ще го приеме. Ако се не лъжа,
часът е четири?

ЕПИСКОПЪТ

Да, точно толкоз.

АРХИЕПИСКОПЪТ

Тогаз да влезем и сами да чуем
посланието му, което мога
и тъй със сигурност да ви предскажа.

ЕПИСКОПЪТ

Вървя след вас. Жадувам да го чуя!

Излизат.

[2] *Ескуайри* — благородници от най-ниска степен. ↑

[3] „... *възела ѝ гордиев...*“ (мит.) — според древногръцката легенда фригийският цар Гордий, който бил отначало прост селянин, поставил в храма на столицата селската си кола, като завързал ярема ѝ с невероятно сложен възел и предрекъл, че който развърже възела, ще владее цяла Азия. Александър Македонски, като не успял да го развърже, го разсякъл с меча си. ↑

[4] „... *в Общините...*“ — става дума за Камарата на общините в английския Парламент. ↑

[5] „... *крал Едуард...*“ — Едуард III — родоначалника на семействата Йорк и Ланкастър, които после ще враждуват помежду си; царувал от 1327 до 1377 г. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Пак там. Приемна зала.

Влизат Кралят, Глостър, Бедфорд, Кларенс^[6], Ексетър, Уорик, Уестморланд и Свита.

КРАЛЯТ

Кентърбърийският архиепископ
не е ли тук?

ЕКСЕТЪР

Отсъства, господарю.

КРАЛЯТ

Пратете да го викнат, драги чичо!

УЕСТМОРЛАНД

Да влезе ли посланикът, кралю?

КРАЛЯТ

Не още, Уестморланд. Преди това
ний искаме да бъдем убедени
във някои неща от първа важност,
които занимават мисълта ни
във връзка с Франция.

Влизат Кентърбърийският архиепископ и Илийският епископ.

АРХИЕПИСКОПЪТ

Да пази Бог свещения ви трон
и да направи дълго и достойно
да го заемате!

КРАЛЯТ

Благодаря ви.

Учени лорде, моля ви, разкрийте
от правна и от верска гледна точка,
дали и как важащият до днес
във Франция Салически^[7] закон
ни спъва в предявените от нас
претенции. И да ви пази Бог,
добри приятелю, от всеки опит
да изкривите своята наука
във наша полза и да опетните
душата си, отделяща по чувство
добро от зло, изравяйки за нас
права, които нямат нищо общо
със правдата. Защото много хора,
в цветущо здраве днес, ще приподпишат
с кръвта си туй, което Ваша Святост
пред нас ще обяви за правомерно.
И тъй, добре внимавайте, когато
залагате на карта личността ни
и будите заспалия ни меч!
Внимавайте, в небето ви заклевам,
защото между две могъщи кралства
войните биват яростни и дълги,
а всяка капка кръв е вик и жалба
против безотговорния, наточил
стоманата, която съкращава
недългия и тъй човешки път.
Сега приказвайте и ний ще знаем,
че, потопено в святата ви съвест,
каквото кажете, ще бъде чисто,
тъй както след кръщение човек е
очистен от Адамовия грях!

АРХИЕПИСКОПЪТ

Тогава знайте — вие, господарю,
и с вас да знаят всички тук, които
дължат на трона сили и живот, —

не спъва нищо вашите права
над Франция освен закона, казващ:
„In terram Salicam mulieres ne succedant.“
„В Салийската земя жени не бива
да наследяват“ — който те приписват
на своя стар владетел Фарамонд^[8],
като това „Салийската земя“
отъждествяват с френската държава.
А техните писатели сами
говорят, че Салийската земя
е във Германия, ограничена
от Сала и от Елба^[9]. Карл Велики^[10],
като разбил упорстващите сакси,
заселил с франки казаната област
и те зарад германските жени,
прочути със безсрамните си нрави,
издали този закон, непозволяващ
по женска линия да се предават
наследства във Салийската земя,
която, пак повтарям, се намира
в Германия; и днес се казва Майсен.
Така че този Салически закон е
създаден не за френската държава
и не от Фарамонд, чието име
неоснователно се свързва с него,
защото франките са завладели
земите, за които става дума,
далече не по неговото време,
а четирстотин двайсет и една
години след смъртта му: той умрял е
във четирстотин двадесет и шеста,
а Карл Велики саксите надвил е
и франките си настанил в земите
оттатък Сала чак във осемстотин
и петата година. Освен туй
французките писатели признават,
че крал Пипин^[11], отнемайки престола

от френския владетел Хилдерик^[12],
се позовал на туй, че произлизал
от дъщерята на Клотар^[13], Блитхилда.
И първият Капет^[14], когато грабна
короната на Карла Лотарингски^[15],
единственият пряк и чист наследник
по мъжка линия на Карл Велики,
за да изкара своите права
действителни (макар да бяха те
в действителност нищожни), се представи
като наследник първи на принцеса
Лингарда, дъщеря на Карломан^[16],
сина на императора Луи^[17],
сина на Карл Велики. Също тъй
синът на узурпатора Капет,
Луи Благочестиви^[18], не можа
да спи спокойно с френската корона,
додето не доказа, че безспорно
чрез баба си, принцеса Изабела,
е свързан с Ерменгарда, дъщерята
на Карла Лотарингски, за когото
говорихме, и тъй, посредством нея
родът на Карл Велики се спои
с короната на Франция. Така че
Пипин, Капет, Луи дължат безспорно
правата си над френския престол
на някоя жена. И туй важи
до днешни дни за френските крале
и ако те изравят срещу вас
въпросния Салически закон,
то правят го, защото са готови
сами да се оплитат в своите мрежи,
но само да не върнат туй, което
отнели са от вашите предци.

КРАЛЯТ

Ще бъде ли законно и правдиво
да предявя претенции над него?

АРХИЕПИСКОПЪТ

Ако не е, грехът да бъде мой!
В „Числата“^[19] пише: „Щом човек умре,
наследството му трябва да премине
към дъщерята." Отстоете свойто!
Развейте смело своя кървав стяг!
Спомнете си, че кълн сте от велики,
могъщи праотци! Кралю, идете
на гроба на праядо си^[20], комуто
правата си над Франция дължите,
и призовете храбривия му дух,
а с него заедно духа на своя
прачичо Едуард, Черния ни принц^[21],
когото Франция ще помни дълго
за драмата, която той представи
на нейна сцена, като разгроми
войските ѝ под погледа на своя
могъщ баща, с усмивка наблюдаващ
как неговото храбро лъвче лочи
кръвта на знатна Франция! О, дивни,
безстрашни англичани, съумели
с едната половина от мощта си
да срещнат цялата французка сила,
а другата без дело да оставят
да ѝ се смее, скръстила ръце!

ЕПИСКОПЪТ

Спомнете си за своите предтечи
и повторете светлата им слава!
Вий техен сте наследник, господарю,
на трона им седите, във кръвта ви
е минала прочутата им смелост;
и тъй, трикратно мощен, вие зрял сте
във майската зора на младостта си

за подвизи и бляскави дела!

ЕКСЕТЪР

Монарси и крале очакват с трепет
да се надигнете, разтърсил грива
по примера на лъвския си род!

УЕСТМОРЛАНД

Те знаят ви, че имате причини
и сили за това. Защото никой
английски крал до днеска не е имал
васали и народ, които тъй
да бъдат телом в Англия, а духом
на лагер из французките полета!

АРХИЕПИСКОПЪТ

Пратете ги и телом да са там,
Ваше Величество, та с меч и огън
да отстоят правата ви! А ние,
духовенството, за да ви помогнем
в разноските, ще ви отпуснем сума,
каквато ни веднъж не сме броили
на никой ваш предшественик до днес!

КРАЛЯТ

Освен за Франция ще се наложи
да отделим войски, за да отблъснем
шотландците, които непременно,
използвайки мига, ще ни нападнат.

АРХИЕПИСКОПЪТ

Граничните войски от местни хора
ще бъдат, господарю, крепък зид
пред дръзките им набези за плячка.

КРАЛЯТ

Не тези шайки имаме предвид —

тревожи ни шотландската държава,
която винаги за нас е крила
опасности. Историята учи,
че колчем нашият велик працядо
прехвърлял е във Франция войски,
зад него, във отслабеното кралство
шотландците са хлуйвали, подобно
на морски прилив през разкъсан насип,
със пълната си сила и тъй често
подлагали са на опасен изпит
останалата без мъже страна,
тъй често замъци и градове
държали са в мъчителни обсади,
че Англия, лишена от защита,
е тръпнела от тяхното съседство!

АРХИЕПИСКОПЪТ

Тя повече изпитвала е страх,
отколкото търпяла е щети,
Ваше Величество. И ето пример
от нейната история: когато
били са знатните ѝ до един
във Франция, отреждайки на нея
съдбата на вдовица, тя не само
опазила е себе си, но даже
запряла е като добиче чуждо
шотландския им крал^[22], за да го прати
във Франция, и, украсила с него
триумфа на крал Едуард, да прибави
нов светъл ден към своята летопис,
осеяна и без това с победи,
тъй както тинестото морско дъно
осеяно е с приказни богатства
и скелети на кораби!

КРАЛЯТ

Така е,

но старата пословица ни учи:
„Готвиш ли със Франция войни,
първо със Шотландия почни!“
Защото щом английският орел
излитне от гнездото си за плячка,
лукавата шотландска невестулка
промъква се към кралските яйца
и — като мишките във дом без котка —
едно изпива, похабява две.

ЕКСЕТЪР

Което значи, че котакът трябва
да не излиза никога от къщи?
Излишен страх: ний имаме ключалки
за своите килери и капани
за всякакви неканени крадци.
Дорде ръката води бой в чужбина,
главата ще се брани у дома —
нали в държавното устройство всичко,
макар различно по височина,
звучи във унисон и се стреми
да се сбере във цялостен завършек
като във музиката.

АРХИЕПИСКОПЪТ

Точно тъй е!

Във нашето човешко общество
небето разделило е труда
на разни дейности, които тласка
в неспирен ход, като затуй ги учи
да виждат своята върховна цел
във послушанието. Тъй е точно
и при пчелите, същества, които
природата е сътворила сякаш
уроци да ни дават по порядък:
те имат крал и служещи под него —
едни раздават право у дома,

във чуждите страни търгуват други,
а трети, със жила въоръжени,
нападат беззащитните цветя
и плячката си мъкнат с весел марш
към шатъра на своя преизпълнен
с величие монарх, под чийто поглед
зидари зидат сводове от злато,
медари леят слънчевата течност,
носачи бедни се тълпят и блъскат
с торбите си пред тесните врати
и съдник, смръщил поглед, с гневен бръм
предава на студените палачи
един прозяващ се от мързел търтей.
От туй личи, че действия различни
са годни да постигнат обща цел:
тъй както се забиват в една точка
стрели отвед; тъй както в един град
се срещат много пътища; тъй както
се вливат сто реки в едно море,
а във иглата на часовник слънчев —
сто линии — тъй също е възможно
безбройни действия да се насочат
в една мишена и да бъдат всички
доведени докрай. Затуй, кралю,
напред към континента! Разделете
на четири английската войска
и разтресете със едната четвърт
издъно цяла Галия! А ние,
ако със тройно по-голяма сила
от своето псе дома си не опазим,
то нека то разкъса ни и нека
народът ни престане да е пример
за мъдрост и безстрашие!

КРАЛЯТ

Да влязат
французките посланици!

Излизат неколцина от Свитата.

Така!

Сега сме убедени, че по право
е наша Франция и с Божя воля
и ваша помощ, благородни мишци
на кралската ни сила, ще принудим
властта ѝ да превие врат пред нас,
а пък упорства ли, ще я направим
на пух и прах! Едно от двете: или
на трона там ще седнем, властелин
над Франция и ширните ѝ графства,
или ще сложим тези свои кости
в незнайна урна без надгробен камък!
Да, тъй ще е: или с големи думи
историята ще гърми за нас,
или без надпис, даже най-нетраен,
ще бъде гробът ни навеки ням
като уста, лишена от език,
на турски роб!...

Влизат Посланиците на Франция, следвани от Свита.

Кажете, господа,
какво послание ви е предал
французкият дофин? Защото чухме,
че той, а не баща му, ви изпраща.

ПОСЛАНИК

Дали ще разрешите, господарю,
свободно и без страх да предадем
каквото носим, или пестеливо
да изразим във общи думи само
дофиновата мисъл?

КРАЛЯТ

Хенри Пети,
не е тиран, а християнски крал,
и неговият гняв е обуздан,

тъй както са злодеите, които
държи под ключ в затвора си; така че
с открита реч и без да се боите,
кажете ни дофиновата мисъл!

ПОСЛАНИК

Тогава чуйте: Ваша Кралска Милост
наскоро чрез посланик предяви
претенции над области французки,
като за туй се позова на своя
велик предшественик крал Едуард Трети
Във отговор на туй дофинът казва,
че вие сте изглежда твърде млад
и иска затова да ви припомни,
че Франция не е земя, която
се завоюва в стъпки на галярда^[23],
и областите ѝ не се завземат
със весели гуляи. Тъй че моли
да не отваряте напразно дума
за тези области и ви изпраща
таз бъчвичка с подарък, по-подхождащ
за вашия характер. Туй е всичко.

КРАЛЯТ

Какво съдържа?

ЕКСЕТЪР

Топки за игра
на тенис, господарю.

КРАЛЯТ

Благодарим за дара и труда ви.
Приятно ни е, че дофинът има
тъй весел нрав. Когато подберем
ракети, подходящи за тез топки,
ще му предложим с Божя помощ мач
във Франция, и то с такъв играч,

че неговият татко ще загуби
короната, която е заложил
за своя син! Кажете му да знае,
че предизвикал е противник, който
със град от топки ще съсипе всички
игрища на французката държава!
Нам ясно е защо ни подценява:
той знае само буйната ни младост,
не подозирайки каква поука
извлекли сме от нея; според него
не сме ценили ний тоз беден, жалък
английски трон и тъй като затуй
странели сме от двора, сме дошли
до буйствата, понеже — както знаем —
по-весели сме всички въвн от къщи...
Но нека знае вашият дофин,
че ние като крал ще се покажем
и ще издуем царствено платната
на своята власт, като заемем своя
французки трон. Той наш е и за него,
забравили привидно своя ранг,
живяхме ние с простия народ,
но, седнали на него, тъй ще блеснем,
че цяла Франция ще зажуми,
а нейният дофин ще ослепее,
погледне ли към нас! И съобщете
на своя остроумен кралски син,
че неговият присмех ще превърне
тез топки за игра в ядра топовни
и че вината за мъстта, която
ще литне, всерушителна, със тях
върху душата му ще натежи,
защото тази негова насмешка
несметни майки ще лиши на смях
от синовете им, на смях ще грабне
мъжете на безчислени жени,
на смях ще срине замъци, така че

мнозина, днеска неродени още,
ще имат да проклинат след години
насмешките на своите дофини!...
Но всичко туй е във властта на Бога,
когото призовавам и в чието
пресвято име, казвам на дофина —
а вий му го предайте! — че ще дойда
да отстоя честта си и да вдигна
за благо дело праведна ръка!
Вървете с мир! И му кажете още,
че даже най-сполучените смешки
без сол остават, щом като от тях
сълзи се получават вместо смях!...
Върнете ги със сигурна охрана!...
На добър час!

Посланиците излизат заедно със Свитата си.

ЕКСЕТЪР

Подарък по французки!

КРАЛЯТ

Надявам се, че който ни го праща,
ще се черви за него! Господа,
набирайте без бавене войски
и припаси за бъдещия поход!
И обмислете стъпките, които
със най-голямата възможна скорост
способни са да умножат перата
на нашите криле, за да дадем
на тоз дофин, ако помогне Бог,
пред прага на баща му строг урок
Така че всеки мъдро и умело
да впряга сили в свящото ни дело!

Излизат.

[6] *Кларенс* — Томас, дук Кларенс, указан в тази ремарка и споменат другаде като присъстващ, не произнася нито една реплика през цялата пиеса и не фигурира в списъка на действащите лица. ↑

[7] *Салически закон* — най-старият сборник от германски закони, датиращ от V в. ↑

[8] *Фарамонд* — легендарен крал на салийските франки. ↑

[9] „... от Сала и от Елба...“ — Елба е река в Източна Германия; Сала е неин приток. ↑

[10] *Карл Велики* — Карл I (742–814), крал на франките от 768 г. и глава на Великата Западна империя от 800 г. Родоначалник на династията на Каролингите. ↑

[11] *Крал Пипин* — Пипин Къси (714–768 г.), крал на франките. ↑

[12] *Хилдерик* — Хилдерик III (714–755 г.), крал на франките от рода на Меровингите. Детрониран от Пипин през 747 г. ↑

[13] *Клотар* — Клотар II (584–629 г.), крал на франките. ↑

[14] *първият Капет* — Хуго I (ок. 938–996 г.), основател на Капетингската династия във Франция. ↑

[15] *Карл Лотарингски* — брат на франкския крал Луи VI, който трябвало да заеме трона му след неговата смърт, но бил изместен от Хуго Капет. ↑

[16] *Карломан* — грешка на източника, от който е черпил Шекспир: в случая става дума за друг крал — Карл Плешиви (823–877 г.). ↑

[17] „императора Луи“ — става дума за Луи I Набожни (778 — 840) ↑

[18] *Луи Благочестиви* (1214–1270 г.) — в оригинала е допуснатата грешка, като той е наречен Луи X вместо Луи IX. ↑

[19] „*Числата*“ — част от Библията; четвъртата от Мойсеевите книги. ↑

[20] „... прадядо си...“ — става дума отново за Едуард III. ↑

[21] „... Черния ни принц“ — става дума за Уелския принц Едуард. ↑

[22] „... шотландския им крал...“ — Давид II, крал на Шотландия (1324–1371 г.). ↑

[23] *Галярда* — жив танц от оная епоха. ↑

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

Тръбен звук. Влиза Хорът.

ХОРЪТ

Английската младеж е цяла в плам,
спят балните костюми в гардероба,
ковачите на брони богатейат
и мислите на всички са заети
единствено от жаждата за слава.
Продали пасбища, коне купуват
и литват като Хермесовци^[24] нови
след своя крал, жив пример, огледало
на всички християнски венценосци,
защото в младия и весел въздух
надеждата, от връх до ръкохватка,
нанизала е с меча си корони,
баронски, графски, кралски — все за Хари
и смелите със него. В това време
французите обаче, разузнали
за нашите военни подготовки,
от ужас разтреперани, прибягват
до средствата на бледото коварство.
О, Английо, величие сгъстено,
подобно на смел дух във дребно тяло,
как би се ти прославила в света,
да бяха всичките ти синове
горещо, кръвно свързани със тебе!
Но виж се, виж: французинът открива
недъга ти, изсипва куп от злато
в едно гнездо на двойствени сърца
и трима вероломници на име:
граф Ричард Кеймбридж, Хенри Скруп от Машъм

и Томас Грей, нортъмбърландски рицар,
продали се на злото срещу злато,
с врага ни сключват договор, по който —
ако измяната удържа дума —
ще умъртвят прекрасния ни крал,
преди да е отплавал от Саутхамптън^[25].
Сега ще позволим да прескочим
през разстоянията и сгъстим
събитията в разказа: и тъй,
парите — в звонк, изменниците — в сговор,
крал Хари е напуснал вече Лондон
и ние сме пренесли своята сцена
от Лондон във Саутхамптън. Вие всички
сте в този град и там ще сте, додето
ви отнесем във Франция и после
ви върнем тук през протока обратно,
като с вълшебство усмирим вълните,
защото ний, каквото и да става,
не искаме от нас да ви призлява!
(Ала в Саутхамптън с вас ще сме едвам
когато кралят се окаже там.^[26])

Излиза.

[24] „... Хермесовци...“ (мит.) — Хермес е гръцки бог; Меркурий у римляните. ↑

[25] *Саутхамптън* — град в Южна Англия; пристанище на Ламанша. ↑

[26] „Ала в Саутхамптън... се окаже там...“ — прибавка към текста, свързана навярно с някакво изменение в предварителния замисъл за реда на сцените във второ действие. ↑

ПЪРВА СЦЕНА

Улица в Лондон.

Влизат Ним и Бардолф.

БАРДОЛФ

Добра среща, капрал Ним!

НИМ

Здравей, лейтенант Бардолф!

БАРДОЛФ

Е, сдобрихте ли се с Пистол?

НИМ

Ако е за мене, не съм заритал да се сдобрявам. Не говоря много, но при сгоден случай ще падне веселба! Да става каквото ще! На бой не налитам, но ще замижа и ще измъкна желязото. Обикновено е, но служи добре за печене на сирене и издържа голо на студ като всеки друг меч, а това е важното!

БАРДОЛФ

Ще ви поканя двамата на закуска, за да ви сдобря, и ще заминем тримата като стари побратими за Франция. Съгласявай се, капрале!

НИМ

Кълна се, ще живея, докато мога, това е сигурно; но като не се трае повече, знам какво да направя. Ще заложа всичко на последния малшанс и край!

БАРДОЛФ

Наистина, капрале, той се ожени за Нел Скокли и вярно е, че тя постъпи нечестно с тебе, защото бяхте сгодени.

НИМ

Нищо не се знае! Да става каквото ще! Някои вечер лягат да спят и вратовете им са си на тях през нощта, а казват, че ножовете режели... Нищо не се знае. Кранта търпелива най-далеч отива. Ще има крушка опашка! Не сме си казали още думата!

Влизат Пистол и Мистрис Скокли.

БАРДОЛФ

Пристигат лейтенант Пистол и жена му. Капрале, владей се!

НИМ

Как си, ханджийо?

ПИСТОЛ

Негоднико, „ханджия“ ще ми викаш?
Кълна се, тази дума ми е гадна!
И мойта Нел не ще веч стай да дава!

МИСТРИС СКОКЛИ

Не, няма да давам, честна дума! Защото речеш ли да настаниш десетина-петнайсет дами, които честно и почтено се бодат по цял ден, за да изкарат хляба си... с иглата, веднага всички казват: „Държи бардак!“

Ним измъква меч.

Пресвята Богородице! Почнаха да се кълцат! Сега ще има прелюбодеяния и кръвосмешения!

Пистол също измъква меч.

БАРДОЛФ

Кротко, лейтенанте! Капрале, успокой се!

НИМ

Тфу!

ПИСТОЛ

Тфу на тебе, куче исландско^[27]! На тебе, остроухи исландски рошльо!

МИСТРИС СКОКЛИ

Мили капрале, покажи му своята храброст и скрий меча си!

НИМ

Обирай се оттука! Ако ми беше паднал solus^[28]!

ПИСТОЛ

Кой, аз ли „solus“, куче! Аз ли, змийо!
Туй „solus“ в мутра твоя аз ще плесна!
Ще ти го тикна в гърлото туй „solus“,
във белия твой дроб, във дън търбуха!
Червата твой с туй „solus“ ще задръстя,
защото съм готов да изгърмя:
петлето ми е дръпнато и само
след миг плам блъвне ще!

НИМ

Не съм ти Барбазон^[29], та да ме заклинаш! Както ме е хванал афектът, мога да те набуча индиферентно къде! Ако гръмнеш още веднъж, аз тебе, Пистол, ще ти прочистя цевта с шомпола си, както аз си знам! Ела настрани, да те изкормя, както аз умея, и да ти покажа някой и друг афект!

ПИСТОЛ

О, низкий самохвалко! Долна гад!
Гроб зей пред теб! Смъртта теб търси, пале!
Разголвай меч!

БАРДОЛФ

Чуваш ли какво ти говоря? Който замахне пръв, войник да не съм, ако не му ръгна това до ръкохватката.

Измъква и той меч.

ПИСТОЛ

Таз лиха клетва моя гняв гаси!

Той и Ним скриват мечове в ножници.

Подай си лапата! Висок по дух си!
Харесваш ми!

НИМ

Ще те заколя аз, рано или късно, по всички правила на афекта
си!

ПИСТОЛ

Couple a gorge^[30] на мен? Това ми стига!
Отново пак извиквам теб на бой!
О, критски пес, жена ми възжелал си?
Негоднико, във болницата тичай
и измъкни от парната й бъчва^[31]
онази стърва от рода Кресидин^[32]
Дол Чаршафдери^[33] и за нея, драги,
жени се, ако щеш! А аз съм взел
и ще опазя свой тоз дивний бисер,
Нел, quondam^[34] Скокли! Тъй че рауса verba^[35]
и марш оттук!

Влиза Пажът.

ПАЖЪТ

Ханджийо Пистол, трябва да отидете при господаря ми! И вие,
ханджийко! Той е много зле и иска да си легне. Уважаеми Бардолф,
идете да си мушнете лицето под чаршафа му вместо грейка^[36]! Честна
дума, много е зле!

БАРДОЛФ

Махай се, обеснико!

МИСТРИС СКОКЛИ

Ей Богу, на това хлапе днес-утре гарваните ще му ядат червата^[37]!... Горкият! Кралят разби сърцето му. Идвай си веднага, мъжо!

Излиза.

БАРДОЛФ

Хайде, ще ви сдобря ли най-сетне? Тръгваме заедно за Франция! Дявол взел го, защо трябва да се колим помежду си?

ПИСТОЛ

Потоп, наставай! Пъкъл, паст разчеквай!

НИМ

Ще ми платиш ли осемте шилинга, дето ти ги спечелих на бас?

ПИСТОЛ

Роб низък тоз е, който дълг изплаща!

НИМ

Давай ги, че както съм афектиран!...

ПИСТОЛ

Куражът ще покаже! Меч обнажвай!

Той и Ним измъкват отново мечове.

БАРДОЛФ

Кълна се в меча си, който пръв нанесе удар, ще го оставя на място. В меча си кълна се, ще го направя!

Измъква и той меч.

ПИСТОЛ

„Във меча си“ е клетва! Ще го стори!

Скрива меча си в ножницата.

БАРДОЛФ

Капрал Ним, ако ще бъдеш приятел с него — добре; ако не — да знаеш, че не си приятел и с мене! Хайде, моля те, скрий го тоя меч!

НИМ

Ще си получа ли осемте шилинга от баса?

ПИСТОЛ

Цял нобъл^[38] на ръка ще ти получиш веднага и с почерпка свръхотгоре. Приятелството ний възобновим ще и ще крадем със тебе двамаца, Ним, защото за доставчик във войската съм назначен, и тече ще парата! Ръката давай!

Ним скрива меча си в ножницата.

НИМ

А седемте шилинга ще ги получа ли?

ПИСТОЛ

Във звонк, платени честно!

НИМ

Добре, това ми е по афекта!

Влиза отново Мистрис Скокли.

МИСТРИС СКОКЛИ

Ако сте от жена родени, елате веднага при сър Джон! Ах, горкият! Така го тресе всекидневната терциана^[39], че сърцето ти се къса да го гледаш! Мили хора, идвайте!

НИМ

Това е, защото кралят си изля афекта върху него, няма друга причина!

ПИСТОЛ

Чрез теб говори истината, Ним:
сърцето му сломено е фатално!

НИМ

Кралят си ни е добър, но що си е право — право, има си и той своите афекти и своеобразности.

ПИСТОЛ

Тогав да вървим да го оплачем —
нали сме здрави ний, козленца мои!

Излизат.

[27] „... куче исландско!“ — исландските кучета са остроухи и така космати, че устата и очите им не се виждат. ↑

[28] *Solus* (лат.) — сам. ↑

[29] *Барбазон* — име на един от дяволите. ↑

[30] *Couple a gorge* (непр.фр.) — да ме заколиш. ↑

[31] „... от парната ѝ бъчва...“ — сифилисът се „лекувал“ по Шекспирово време с парни бани. ↑

[32] „... от рода Кресидин...“ (мит.) — името на гъркинята Кресида, любима на Приамовия син Троил (вж. „Троил и Кресида“ на Шекспир), било за онова време символ на женската невярност. ↑

[33] *Дол Чаршафдери* — лека жена, действащо лице в „Хенри IV — II ч.“. ↑

[34] *Quondam* (лат.) — бивша. Защото познатата ни от „Хенри IV — първа и втора част“, мистрис Скокли сега ще носи името на Пистол.

↑

[35] *Pausa verba* (лат.) — малко думи; без много приказки. ↑

[36] „... вместо *грейка!*“ — една от честите шеги с огненото лице на Бардолф. ↑

[37] „... *гарваните ще му ядат червата!*“ — обесените по онова време били оставяни да висят за храна на гарваните. ↑

[38] *Нобъл* — нобълът е монета от онова време, на стойност 5–6 шилинга. ↑

[39] „... *всекидневната терциана...*“ — противоречие в стила на мистрис Скокли: пристъпите от малария терциана са през два дни. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Саутхамптън.

Влизат Ексетър, Бедфорд и Уестморланд.

БЕДФОРД

Ей Богу, кралят прекалено вярва
на тез изменници!

ЕКСЕТЪР

Не се плашете —
ще бъдат задържани не след много!

УЕСТМОРЛАНД

А как са външно мазни и покорни,
като че ли сърцата им са пълни
с васалска преданост и лична вяност!

БЕДФОРД

Не знаят, че от хванати писма
кроежът им известен е на краля.

ЕКСЕТЪР

Но как могъл е този, който ложе
делил е с краля, този, който бил е
отрупан с толкоз почести от него,
той, той да обрече на подла смърт
за чуждо злато своя суверен!

Тръбен звук. Влизат Кралят, Скруп, Кеймбридж, Грей, други Благородници и Свита.

КРАЛЯТ

Със тоз попътен вятър вече можем

да вдигнем котва. Но преди това,
любезни ми граф Кеймбридж и лорд Машъм,
и вий, достойни рицарю, кажете:
как смятате, дали със тези сили,
които сме повели, ще пробием
отбраната на френската войска,
постигайки успеха, зарад който
ги сбрахме и подготвихме за бой?

СКРУП

Да, господарю, ако всеки наш
даде, каквото може.

КРАЛЯТ

Във това
сме ние сигурни, защото знаем,
че ни едно сърце не сме повели,
което да не е съзвучно с нас,
и ни едно не ни очаква вкъщи,
което да не иска да ни види
със славни придобивки и успех!

КЕЙМБРИДЖ

Не зная друг владетел да е вдъхвал
любов и почит като вас, кралю.
Не вярвам някой в нашата страна
да чувства колебание и трепет
под сянката на богатата ви власт.

ГРЕЙ

Дори и враговете на баща ви
със мед са подсладили своята жлъч
и служат ви покорно и усърдно.

КРАЛЯТ

Затуй сме им дълбоко благодарни.
По-лесно ще забравим как да движим

ръката си, отколкото че трябва
да плащаме за всякоя заслуга
съгласно нейните размер и стойност.

СКРУП

Така усърдието ще напрегне
чилични мишци и трудът за вас
умора не ще знае, освежаван
от мисълта за бъдната награда.

КРАЛЯТ

Така е... Графе Ексетър, идете
и заповядайте да бъде пуснат
войникът, който вчера бе затворен
за хули срещу нашата особа!
Със виното е прекалил навярно
и тъй като се кае, ний решихме
да му простим.

СКРУП

Това е милосърдно,
но според мен, кралю, непредпазливо.
Ако не го накажете, то утре
простъпката му ще роди и други
от този род по неговия пример.

КРАЛЯТ

О, нека проявим и тоз път милост!

КЕЙМБРИДЖ

Във ваша власт е да я проявите,
наказвайки го пак.

ГРЕЙ

Голяма милост
ще бъде вече, ако подир мъки
дарите му живот.

КРАЛЯТ

Уви, таз ваша
любов към мен е тежък обвинител
за тоз нещастник. Ако към такива,
от виното родени, дребни грешки
не замижим с едно око, как в гняв
ще трябва да изцъкляме и двете,
когато престъпления ужасни,
предъвокани, погълнати и смлени,
се появят пред нас?... Да бъде пуснат
на свобода престъпникът, макар че
нам преданите Кеймбридж, Скруп и Грей
във нежната си обич и грижовност
към кралската ни личност, настояват
да го накажем строго! А сега
за похода към Франция. Кой още
очаква да получи пълномощно?

КЕЙМБРИДЖ

Аз, ваша милост — вие сам за него
ми казахте да ви подсетя днес.

СКРУП

На мене също казахте така,
велики господарю.

ГРЕЙ

И на мене,
върховни повелителю.

КРАЛЯТ

Тогава
това е вашето, мой графе Кеймбридж,
това е вашето, лорд Скруп от Машъм,
това е вашето, сър Томас Грей.
Добре ги разчетете и узнайте,

че знаем колко струвате... Таз нощ,
граф Уестморланд и чичо Ексетър,
отплаваме... Какво ви става, моля?
Навярно има нещо в тези писма,
та тъй сте побледнели?... Я ги вижте
как губят цвят!... Лицата им са бели
като хартията!... Какво там пише,
та толкоз е уплашило кръвта ви
и кара я тъй бързо да се крие
от чужди взор?

КЕЙМБРИДЖ

Признавам си вината
и чакам милосърдния ви съд!

ГРЕЙ и СКРУП

Към който се обръщаме и ние!

КРАЛЯТ

Доскоро милосърдието беше
все още живо в нас, но вий сами
убихте го със своите съвети.
Да молите за него ще е срамно,
защото собствените ваши мисли
обръщат се със ярост против вас
като ловджийски кучета, които
разкъсват господаря си... О, вижте,
вий, перове и графове, тези грозни
чудовища английски! Този граф Кеймбридж —
вий знаете как щедро любовта ни
оказваше му всеки знак на почит,
подходящ за високия му сан;
и този човек за ниско френско злато
е влязъл в заговор с врага, дал клетва
да ме погуби точно тук, в Саутхамптън!
За същото позорно се е клел
и този рицар, също като него

от нас благодетелстван. Но, о,
какво за теб да кажа, лорде Скруп?
Ти, непризнателни, жестоки, подли
човешки уроде, на който дадох
ключа към най-потайните си мисли;
ти, който тъй ме знаеше издъно,
че би могъл почти да ме превърнеш
в монети златни, ако би насочил
към своята полза моята любов —
възможно ли е подкуп да е хвърлил
в теб злата мисъл да ме боднеш само
по кутрето? Това е толкоз чудно,
че колкото и да е очевидно,
очите ми не щат да го повярват!
Измяна и Убийство са вървели
до днешен ден все заедно подобно
на двойка дяволи, споени с клетва
един на друг да си оказват помощ,
но все със ясен повод, тъй че никой
не им се е учудвал, а пък ти
чрез своето необяснимо дело
ни караш пак да гледаме на тях
със смайване. Хитрецът демон, който
подвел те е така срещуприродно,
добил е в ада висшата похвала:
останалите дяволи, които
подтикват към предателство, го скриват
под багрите и бляскавите форми
на благочестието, а пък този
не ти е дал друг подтик към измяна
извън мечтата ти да се накичиш
със титлата „изменник“. Ако той
обиколи цял свят със лъвска стъпка^[40],
завърнал се в геената, ще може
да каже на рогатите пълчища:
„Не ще спечеля никого за ада
тъй лесно, както този англичанин!“

О, как разклати вярата ми ти
във всекиго край мен: бил предан външно?
Ти също беше! Бил със мъдър вид?
Ти също беше! Бил от знатен корен?
Ти също беше! Бил изглеждал вярващ?
Ти също беше! Бил умерен, сдържан
в храната си, в забавите, в гнева;
духовно здрав, надвиващ на плътта си,
в обноските си скромнен, поотделно
недаващ вяра на око и слух,
а даже и на двете вярващ само
след хладен размисъл — както от туй?
Ти също беше тъй пресят изтънко
във всички качества и затова
провалът ти днес прави уязвим
за подозрение и най-добрия,
най-щедро одарения човек.
Оплаквам те, защото според мен
тоз твой провал е страшен като втори
Адамов грях!... Вината им е явна.
Да бъдат задържани за съда
и Бог да има милост към греха им!

ЕКСЕТЪР

Задържам те за държавна измяна, Ричард, граф Кеймбридж!
Задържам те за държавна измяна, Хенри, лорд Скруп от Машъм!
Задържам те за държавна измяна, Томас Грей,
Нортъмбърландски рицар!

СКРУП

Бог плана ни разкри и моят грях
за мене е по-страшен от смъртта.
Простете ми го, светли господарю,
макар с плътта си да платя за него!

КЕЙМБРИДЖ

Не златото на Франция за мене

бе главното, макар да го приех,
за да постигна своята цел по-бързо^[41].
Благодаря на Бога, че ме спря,
и, радостен във мъките, ще моля
Всевишния и вас да ми простите!

ГРЕЙ

Най-верният ви поданик не е бил
възрадваан от разбулена измяна,
тъй както аз се радвам, че бях спънат
в коварния си замисъл. Кралю,
простете ми, без прошка към плътта ми!

КРАЛЯТ

Бог нека ви прости във своята милост!
Изслушайте присъдата си! Вие
сте встъпили във заговор с врага
и от хазната му сте взели злато
в предплата за смъртта ни, със което
обrekli сте монарха си на смърт,
велможите му — на позорно иго,
народа му — на чуждоземно робство,
страната му — на скръб и на разруха.
За личността си ние мъст не дирим,
но грижата за нашата държава,
чиято гибел готвили сте, иска
да ви предам на нейния закон.
Нещастници, вървете към смъртта!
И Бог всемилостив да ви помогне,
разкажали се горко за греха си,
да я посрещнете с душевна твърдост!...
Водете ги!

Кеймбридж, Скруп и Грей биват изведени от Стражи.

А ние, господа —
към Франция, войната със която
и нас, и вас еднакво ще прослави,

защото тя щастливо ще завърши,
щом Бог разкри кроежа зъл, опитал
да ни препъне в нейното начало!
Сега е отстранена всяка пречка
във пътя ни, така че да вървим!
Войската си на Бога поверили,
към корабите весело! Развейте
победните ни бойни знамена!
На Англия не заслужава трона
тоз, който няма френската корона!

Тръбен звук. Излизат.

[40] „... със лъвска стъпка...“ (библ.) — израз, свързан с пасажа от посланията на Петър: „Дяволът, като рикащ лъв, обикаля и търси кого да глътне.“ (1.5:8). ↑

[41] „... за да постигна своята цел по-бързо.“ — в хрониките на Холинshed се споменава, че граф Кеймбридж искал да свали от трона Хенри в полза на граф Мортимър. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Лондон. Пред кръчмата „Глиганска глава“ в Истчийп.

Влизат Пистол, Ним, Бардолф, Пажът и Мистрис Скокли.

МИСТРИС СКОКЛИ

Моля ти се, сладки ми мъжо, нека те изпратя до Стейнс^[42]!

ПИСТОЛ

Не позволявам! Ръфа скръб сърце ми!
Засмей се, Бардолф! Ним, не падай духом!
Момче, по-бодро! Мъртъв е Джон Фалстаф
и дълг е наш да го оплачем горко!

БАРДОЛФ

Да можех да съм с него, където и да е сега — на небето или в ада!

МИСТРИС СКОКЛИ

Не, как ще е в ада! Ако някой някога е отивал в лоното Артурово^[43], и той ще е там! Предаде си той Богу дух по най-праведен начин, чистичък като току-що кръстено детенце. Точно между дванайсет и един се спомина, между прилив и отлив^[44]. Като го видях да набира чаршафа, да играе с цветенца и да се усмихва на пръстите си, разбрах аз, че му е дошло времето. Защото носът му се беше изтънил един такъв като перо и нещо си бърбореше за зелени поляни. „Как сме, сър Джон? — викам му. — Няма ви нищо, миличък!“ А той изрече три-четири пъти: „Боже, Боже, Боже!“ и аз, за да го утеша, му викам: няма нужда да мисли за Господа — надяхах се, че е още рано да се разстройва с такива мисли, бедничкият! И той тогава ме помоли да му завия с още нещо краката и аз, като мушнах ръка под одеялото, усетих, че му бяха хладни като камък. Тогаз му пипнах колената и все по-нагоре, и по-нагоре, и всичко му беше студено като камък!

НИМ

Казват, че бил говорил против хереса.

МИСТРИС СКОКЛИ

Да, говореше.

БАРДОЛФ

И против жените.

МИСТРИС СКОКЛИ

Не, против тях не е.

ПАЖЪТ

Да, говореше! Каза, че били въплъщение на дявола.

МИСТРИС СКОКЛИ

Е, в плащането гяволуваше, което си е вярно!

ПАЖЪТ

И веднъж каза, че щял да отиде в пъкъла заради жените.

МИСТРИС СКОКЛИ

Нещо каза за жените, да, но тогава беше риматичен и говореше за „Вавилонската блудница“^[45].

ПАЖЪТ

Не си ли спомняте как видя една бълха на носа на Бардолф и каза, че била черна душа, която горяла на адския огън?

БАРДОЛФ

Изчерпа се горивото за тоя огън. Друго не съм получил от службата си при него.

НИМ

Ще поемаме ли? Хайде, че току-виж кралят отплавал от Саутхамптън!

ПИСТОЛ

Да тръгваме! О, скъпа, устни дай!
Дома ми и посудата наглеждай!
Отваряй си на четири очите!
„Парата първо!“ — нек’ ти бъде мото,
че думите по-крехки са от сламки,
а клетвите — от банични кори!
Покрито мляко котка го не лочи.
„Савето“^[46] да ти бъде пръв съветник.
Достатъчно! Изтрий кристалний взор!...
Към Франция, побратими бойци!
Подобно кърлежи да им изсмучем
кръвта, кръвта, до сетня капка кръв!

ПАЖЪТ

Казват, че тяхната кръв не била здрава храна!

ПИСТОЛ

Дари я със целувка и на път!

БАРДОЛФ

Сбогом, стопанко!

Целува я.

НИМ

Не ми е по афекта да целувам, но сбогом!

ПИСТОЛ

Хазайка образцова покажи се
и стой си вкъщи! Туй заветът мой е!

МИСТРИС СКОКЛИ

На добър път! Сбогом!

Излизат.

[42] *Стейнс* — селище по пътя към Саутхамптън. ↑

[43] „... в лоното *Артурово*“ — вместо *Аврамово*. ↑

[44] „... между *прилив и отлив*“ — според вярването жителите на брега умирали винаги по това време на деня. ↑

[45] „... *риматичен... за Вавилонската блудница*“ — грешки на мистрис Скокли: навярно вместо „лунатичен“ — т.е. побъркал се, унесен — тя иска да каже „ревматичен“, но, казвайки „риматичен“, свързва за тогавашната публика името на Рим с библейския израз „Вавилонска блудница“, с който англичаните назовавали развратната Католическа църква. ↑

[46] „*Caveto!*“ (непр.лат.) — Внимавай! ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Франция. Кралският дворец.

Тръбен звук. Влизат Френският крал, Дофинът Луи, Берийският дук, Брабантският дук, Конетабълът^[47] и други.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

И тъй, английската войска напредва
със пълна мощ към нас и се налага
да ѝ дадем решителен отпор.
Затуй вий, дукове Бери, Бретан,
Брабант и Орлеан — за среща с нея!
А нашият дофин ще се погрижи
за укрепените ни градове,
така че да не страдат от недостиг
откъм муниции и гарнизони,
защото неприятелят се движи
като вода, бучаща към въртоп,
и нужно е да бъдем предпазливи,
запомнили добре урока, който
съдбовно подценената от нас
английска мощ ни даде неотдавна
по френските поля.

ДОФИНЪТ

Могъщи татко,
добре е да подтегнем здравината
на нашата страна, защото даже
когато липсва спречкване най-малко,
мирът не бива тъй да ни приспива,
че крепости, запаси и войници
да не градим, складираме и готвим
усърдно, сякаш чакаме война.
Затуй добре е — казвам — да се пръснем

и проверим по-слабите места
на Франция, но нека го направим
без признаци на страх, като че ли
узнали сме, че Англия се готви
за танцов маскарад на майски празник,
защото, господарю, таз страна
е управлявана така нехайно
и безразсъдно от един хлапак
повърхностен, суетен, променлив
и вятърничав, че от нея няма
защо да се боим.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Мълчете, принце!

Вий мамите се много в този крал.
Попитайте онез, които бяха
наскоро със послание до него,
с какво величие ги е изслушал,
с какви се е съветвал умове,
как скромно възразявал е и колко
решително на своето е държал;
и ще узнаете, че лекотата,
която проявявал е преди,
била е само външност като тази
на римлянина Брут^[48], под глупав вид
прикривал от тиранина ума си,
тъй както градинарят крие с тор
онези корени, които пускат
най-рано кълн и най са уязвими.

ДОФИНЪТ

Не е така, върховни конетабле,
но все едно: когато се обсъжда
държавната отбрана, е полезно
да считаме противника по-силен,
отколкото е всъщност. По тоз начин
защитата е цялостна и крепка,

а като действува половинчато,
прилича на скъперница, която,
за да пести във плат, разваля дреха.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Да предпологаме, че той е силен
и сили нека стегнем да го срещнем.
Родът на този Хенри настървен е
на наша кръв, от таз порода той е,
която ни е гонила, и то
из нашите пътеки — затова
свидетел е срамът ни при Креси^[49],
където бяхме бити поголовно
и гдето толкоз принцове французки
попаднаха във плен на оня черен
Уелски принц със черно име Едуард,
когато от върха на планината,
самичък планина, баща му, кралят,
златовенчан от слънцето, с усмивка
следеше как синът му кълца гневно
високите човешки образци,
които Бог и френските бащи
творили бяха двадесет години.
От тоз победен ствол е клонка Хенри
и нека помним, принцове, че той е
със необикновена мощ и жребий.

Влиза Пратеник.

ПРАТЕНИКЪТ

Ваше Величество, за прием молят
посланици на Хенри, крал английски.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Веднага ще ги чуем. Нека влязат!

Пратеникът и неколцина Благородници излизат.

Ловът е почнал! Псетата са близко!

ДОФИНЪТ

Към тях се извърнете и ще спрат!
Най-храбро лае хайката, когато
е дивечът далече. Направете
така, че да почувстват на каква
монархия могъща сте глава!
Дори и гордостта по-малък грях е
от самопринизяването, татко!

Влизат отново Благородниците, следвани от Ексетър и неговата Свита.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

От брата ни, английския владетел?

ЕКСЕТЪР

От него, с този поздрав: той приканва
Ваше Величество във Боже име
да снемете от себе си онуй
обсебено върховенство, което
по воля на небето и на всички
природни и наследствени закони
принадлежи на него и на тези,
които наследят го. Става дума
за френската корона и за всички
по обичай от стари времена
със нея свързани права и титли.
За да не смятате, че предявява
претенции, изровени сред прашни,
проядени от червеите книги...

Връчва свитък.

... той праща ви таз ясна и безспорна
във всяко разклонение рисунка
на своето родословие и моли
да я разгледате, подир което,

когато убедите се, че той е
потомък пряк на Едуарда Трети,
най-славния от славните предци,
желае да му върнете веднага
короната и кралството, отнети
от техния законен притежател.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

В противен случай?

ЕКСЕТЪР

Кървава принуда
Защото той за своята корона
в сърцата ви ще бръкне, ако вие
я скриете във тях. Затуй пристига,
на Зевс подобен, с гръм и земетръс,
ако не му я давате, насила
от вас да си я вземе. И ви казва
във името на раните Христови
да му я върнете от жал към всички,
които ненаситната война
се готви да погълне. Върху вас
прехвърля той вдовишките сълзи,
плача сирашки, стона годенишки
по толкова бащи, мъже, любими,
които ще загинат в тоя сблъсък.
Това ви казва той и с него свършвам
освен ако присъства тук дофинът,
комуто нося и отделен поздрав.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Което е за нас, ще се обсъди
и утре отговор ще ви дадем
за брата ни, английския владетел.

ДОФИНЪТ

А неговия поздрав до дофина

ще чуем ний. Какво ни праща той?

ЕКСЕТЪР

Насмешка, незачитане, обида,
предизвикателство и всичко друго,
което би прилягало да бъде
изпратено до вас от изпращач
със неговата мощ. И заяви,
че ако царственият ви баща
не подслади горчивата обида
на вашия подарък, той за него
така ще ви плати, че всички ваши
подземни зали, кухи пещери
за дързостта ви гръмко ще ви смърят,
отвърнали на френската ви гавра
със ека от английските топове!

ДОФИНЪТ

Кажете му, че даже ако той
мек отговор получи от баща ми,
това ще е в разрез със мойта воля,
защото съм не виждам да се счепкам
със краля ви, и затова със намек
за неговата младост и суетност
му пратих от Париж тоз набор топки.

ЕКСЕТЪР

Затуй пък той парижкият ви Лувър^[50]
ще разтресе, дори и ако бъде
той първи двор на мощната Европа!
И вярвайте, че — също както стана
с нас, неговите поданици — вие
с почуда ще откриете у него
различие между онуй, което
на младост обещавахе, и туй,
което дава днес. До песъчинка
сега скъпи той времето — това

по своите щети ще разберете,
ако остане тука!

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Утре вие
ще знаете до дъно мисълта ни!

Тръбен звук.

ЕКСЕТЪР

По-скоро ни отпращайте, че може
крал Хенри да пристигне, за да види
какво ни е забавило. Защото
той вече тъпче френската земя.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Ще ви отпратим скоро, при това
с добри условия. Едничка нощ
е кратък срок за отговор тъй важен.

Излиза.

[47] *Конетабъл* — управител на двора на френските крале и главнокомандващ армията в отсъствие на краля. ↑

[48] *Брут* — Юний Брут, легендарният освободител на Рим от игото на Тарквиниите и основател на републиката (VI в. пр.н.е.), се преструвал на глупав, за да приспи подозрителността на тирана Тарквиний Горди. ↑

[49] „... срамът ни при Креси...“ — през 1346 г. при Креси Филип Валоа бил разбит от Едуард III. ↑

[50] *Лувър* — дворец на френските крале в Париж. ↑

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

Тръбен звук. Влиза Хорът.

ХОРЪТ

И ето че със бързина на мисъл
крилатата фантазия отново
понася сцената към друго място.
Въобразете си, че сте видели
блестящо снаряжения ни крал
от Хамптонския пристан да се качва
на кораба и гордия му флот
да поздравяла с вимпели от свила
изгряващия Феб^[51]. Понапрегнете
въображения и вижте с тях
как юнгите сноват по такелажа
и чуйте свирката, която внася
ред в хаоса от звуци; вижте как,
изпълнени от вятъра, платната
през набразденото море влекат
грамадите, сечащи с остра гръд
високите талази. За минута
си представете, че сте на брега
и виждате цял град да се люлее
върху вълните — тъй изглежда този
огромен флот, поел със курс: Арфльор^[52].
След него! За последния му кораб
вържете мисълта си, да ви тегли
със нея на буксир все по-далече
от тази ваша Англия, безмълвна
като дълбока нощ и поверена
на тез, които вече са без сила
или я нямат още: слаби старци,

деца и баби. Да, защото кой,
комуто първи косъм украсил е
брадичката, могъл би да не тръгне
към Франция със този отбор смелчаци?
Ум, ум напрягайте и вижте как
Арфльор е стегнат в нашата обсада
и как оръдия отворед към него
насочили са гибелни гърла.
И представете си, че от Париж
посланикът ни връща се и казва
на Хари, че французкият владетел
му дава дъщеря си Катерина^[53]
със зестра от две-три нищожни графства.
Той не приема и артилеристът
към адския фитил поднася пръта
със пламъка...

Шум на битка; оръдейни тътнежси.

... и всичко рухва в прах!
А по-нататък, което не във ред е,
с фантазия сами го допълнете!

Излиза.

[51] Феб (мит.) — т.е. слънцето. ↑

[52] Арфльор — вж. общата част на бележките. ↑

[53] Катерина — вж. общата част на бележките. ↑

ПЪРВА СЦЕНА

Франция. Пред стените на Арфлър. Шум на битка.

Влизат Кралят, Ексетър, Глостър и Войници, мъкнещи стълби за атакуване на крепостта.

КРАЛЯТ

Към пробива отново, храбри мои!
Ако не минем, то да го затулим
с английски трупове! Във мирно време
най-ценните черти на всеки мъж
са кротостта и скромният характер,
но днес, когато вихърът на боя
в ушите ви бучи, бъдете тигри,
в кръвта си влейте плам, стегнете мишци,
под гневен вид прикрийте кротостта си
и на очите си придайте ярост,
така че да заплашват, огнеметни,
от черепните бойници, подобно
на бронзови топове; а над тях
във мрачна ярост надвесете вежди,
тъй както канарата край брега
навежда се над своята основа,
разядена от бясното море;
стиснете зъби, разширете ноздри,
задръжте дъх и напрегнете мощ!
Напред, в атака, знатни англичани,
кръвта си наследили от бащи,
които със духа на Александра^[54]
от мрак до мрак тук водили са битка
и в ножниците скривали са меч
единствено по липса на противник!
Честта на своите майки опазете,
доказвайки, че сте деца на тези,
чието име носите! Бъдете

за пример на по-долните по кръв
и научете ги да се сражават!
Вий също, волни селяни, които
във Англия сте расли, покажете
как тя ви е отгледала! Кълна се,
че до един достойни сте за нея,
защото ни един не виждам тука
тъй долен, че очите му сега
да не блестят със благороден блясък!
Като ловджийски кучета на ремък
вий теглите! На лов! Да вика всеки,
щом своя меч върху врага стовари:
„За свети Георги^[55], Англия и Хари!“

Излизат. Шум на битка и топовни гърмежи.

[54] „... със духа на Александра...“ — т.е. жадни за нови завоевания като Александър Македонски. ↑

[55] „... за свети Георги...“ — Свети Георги е бил патрон на Англия. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Пак там.

Влизат Ним, Бардолф, Пистол и Пажът.

БАРДОЛФ

Напред! Напред! В пробива! В пробива!

НИМ

Моля ти се, капрале, не бързай толкоз! Много е горещо там, пък мене ако питаш, аз си нямам запасен живот. Пламнал ми е афектът, чиста истина!

ПИСТОЛ

Да, чиста истина! Кръвта се лее!
Секат се здраво! Божи люде гинат!
„И щит и меч
във ад и сеч
безсмъртна слава носят!“

ПАЖЪТ

Сега да си бях в някоя лондонска кръчма! Давам си цялата слава за безопасно кътче и халба пиво!

ПИСТОЛ

Мен ако питаш,
„Да бе възможно туй, което
със блян изпълва ми сърцето,
натам и аз бих литнал в миг!“

ПАЖЪТ

„Това ще бъде лесно,
но май по-малко честно
от птиче чурулик!“

Влиза Флуелен.

ФЛУЕЛЕН

Към пропива, кучета! Напред, негодници!

ПИСТОЛ

Смири гнева си, славни пълководче!

Прости греха на Божията глина!

Смекчи се, гълъбче! Не бързай, пиле!

НИМ

Ами да! Тази ваша чест носи лоши афекти!

Излиза заедно с всички освен Паж.

ПАЖЪТ

Макар да съм млад, съвсем са ми ясни тези трима фукльовци. Аз ги обслужвам и тримата, но ако трябваше те да ми служат, не би излязъл от тях един слуга за мене. И така си е: от три чучела един мъж не става. Бардолф има огнен лик и бледа кръв, поради което е на думи велик, а драсва пръв. Пистол също има сечаща реч, но кротък меч, тъй че с думи убива, но за бой не го бива. Колкото до Ним, и той герой е мним: чул е, че храбрите не говорят много и затова дори не си казва молитвите от страх, че може да бъде взет за страхливец. Но колкото и скъп на думи, толкоз е и на дела, защото досега не е строшил ни една глава освен своята собствена, и то о един стълб, когато беше се натряскал. И тримата крадат каквото им падне и го наричат „придобивка“. Бардолф задигна отнейде един калъф за лютня, мъкна го дванайсет левги и го продаде за пени и половина. Той и Ним са се сдружили за грабеж и в Кале свиха една лопатка за жар, от което се убедих, че накрая ще се опарят добре. Те и моите ръце искат да научат да се чувстват у дома си в джоба на ближния като неговите ръкавици, но да търсят своите неща в чужди джобове е противно на мъжкото ми достойнство, защото в тях човек може да си намери и белята. Трябва

да ги зарежа и да си подиря по-добра служба. Гади ми се от тяхната низост и ще трябва да я повърна!

Излиза.

Влизат от разни страни Гауър и — отново — Флуелен.

ГАУЪР

Капитан Флуелен, трябва да се явите незабавно при мините. Дук Глостър иска да ви говори.

ФЛУЕЛЕН

При мините? Вие кажете на дука, че не е допре да влиза при мините. Защото подкопът, виждате ли, не е направен по правилата на пойното изкуство. Той е недостатъчно дълбок и вие може да съопщите на дука, че противникът, виждате ли, е прокопал контрамина на четири лакътя под нас. Пога ми, ако не дойде опратно разпореждане, той ще изпухне всички нас!

ГАУЪР

Дук Глостър, комуто е поверено командването на обсадата, е съветван от един ирландец, благородник, честна дума, с големи знания!

ФЛУЕЛЕН

Не се ли казва капитан Мак-Морис?

ГАУЪР

Мисля, че да.

ФЛУЕЛЕН

Пога ми, той е най-голямото магаре на света и аз ще му кажа това в лицето. От истинско пойно изкуство, от римска военна наука той има, виждате ли, понятие колкото сляпо кученце!

Влизат Мак-Морис и Джейми.

ГАУЪР

Ето го иде с шотландския капитан Джейми.

ФЛУЕЛЕН

Капитан Джейми е много смел плагородник, в това съм уверен, и с дълпоки познания за античните войни, доколкото ми е известно. Ей Погу, той може да защити по-допре от всеки друг военен на света своето становище по военната наука на древните римляни!

ДЖЕЙМИ

Добар дан, капитан Флуелен!

ФЛУЕЛЕН

Допър ден, капитан Джеймз!

ГАУЪР

Какво има, капитан Мак-Морис? Изоставихте ли мините? Прекъсната ли е работата на подривниците?

МАК-МОРИС

Кълна в Хришта, вшишко шпъркан! Работата е прекъснат и швирен отбой. Кълна в дешницата си, вшишко е шпъркан и прекъснат. Аз щях вдигне във въздух цял град за един чаш, кълна в Хришта! О, вшишко шпъркан, всишко шпъркан!

ФЛУЕЛЕН

Капитан Мак-Морис, аз ви моля да разрешите, виждате ли, да поговоря с вас по някои въпроси, засягащи или касаещи, виждате ли, военното изкуство, сиреч римската военна наука, в дух на приятелска дискусия и размяна на мнения, отчасти за да задоволя моето люпопитство и отчасти за опогатяване на моя ум, касателно, виждате ли, военното изкуство!

ДЖЕЙМИ

Ще баде отлично, частна дума, господа капитани. Аз сащо при случай ще взема участие, ако разрешите! Да, ще взема, Бога ми!

МАК-МОРИС

Не време за рашковори, кълна в Хришта! Денят е горещ и време, и битка, и дук, и крал не чака! Не време за рашковори! Градът е обшаден и тръба вика за пробив, а ние рашковаряме и бещдейштваме, кълна в Хришта! Шрам за нас, Бог вишда, шрам да штоим на място, кълна в дешницата си! Има гърли за колене и работа за вършене, а нищо не направен, кълна в Хришта!

ДЖЕЙМИ

Бога ми, пради сам да затвори тази очи, аз ще сварша добра работа или лагна мартав. Но продам скапо живота си, човек да не сам! Ей Богу, аз бих послушал с радост разговор между вас двама.

ФЛУЕЛЕН

Капитан Мак-Морис, аз смятам, че — пез опида — малко са, виждате ли, тези от вашата народност...

МАК-МОРИС

От моят народношт? Какви от моят народношт? Негодници, рашбойници, мершавци? Как шмеете вие говори за моят народношт?...

ФЛУЕЛЕН

Ако вие опръщате моите думи наопаки, аз мога да помисля, че вие, виждате ли, не се държите към мен с люpezността, която ми дължите, защото аз съм, виждате ли, не по-малко допър от вас както в пойната наука, така и по рождение и всичко друго!

МАК-МОРИС

Не вярвам да ште добър като мен! Кълна в Хришта, аз ще отрежа на вас глава!

ГАУЪР

Благородни господа, вие сякаш сте решили да се разбирате превратно.

ДЖЕЙМИ

Наприятно надоразуманиа!

Тръбен звук.

ГАУЪР

Градът тръби за преговори!

ФЛУЕЛЕН

Капитан Мак-Морис, при удобен случай аз, виждате ли, ще се осмеля да ви докажа, че допре познавам пойната наука. И това да ви пъде достатъчно засега!

Излизат.

ТРЕТА СЦЕНА

Пред вратите на Арфльор.

Влиза Кралят, следван от Свитата си.

КРАЛЯТ

Какво решава кралският наместник?
Със вас говорим за последен път,
загуй отдайте се на милостта ни
или, самоубийци горделиви,
пробуждате най-лошото във нас;
защото, знайте, да не съм войник —
а за такъв се смятам преди всичко, —
ако, започнал пак да ви обстрелвам,
оставя ви, преди да съм превърнал
полуунищожения Арфльор
в димящо пепелище! И кажете:
когато портите на милостта ни
ще са залостени за всички вас
и, вкусил кръв, закоравял във битки,
за пъклени дела разтворил съвест,
войникът груб, с ръка окървавена,
ще тръгне да коси като трева
девици свежи и дечица в цвят,
каква вина ще нося аз за туй, че
безбожната война във плаща огнен
на адския владика, с лик във сажди,
не ще пропусне ни едно злодейство
от носещите гибел и разруха?
Каква вина ще нося, щом сами
ще сте предали своите девици
в ръцете на горещия насилник?
Как спира се разпалената похот,
понесла се по стръмното в галоп?

С команда да сбереш една войска,
която се е пръснала за плячка,
е толкоз лесно, колкото да викнеш
със указ в писмен вид Левиатана^[56]
да дойде на брега! И затова,
арфльорски жители, добре мислете
за своя град и своите семейства,
дорде бойците си удържам още
и благият зефир на милостта
отпъжда заразителния облак
на жаждата за кръв и за грабеж!
Ако ли не, ще видите след малко
войника кървав да мърси косите
на вашите пищящи дъщери;
със хохот сграбчил сребърните власи
на вашите бащи, да раздробява
главите им о плочите; на пики
дечицата ви голи да набучва
пред погледа на лудите им майки,
които ще раздират с вой небето
като юдейките, когато Ирод^[57]
е клал децата им! Какво избрахте:
спасение чрез отказ от борба
или отпор и гибелна съдба?

Над градската стена се показва Управителят на града.

УПРАВИТЕЛЯТ

За нашите надежди дойде край:
очаквахме подкрепа от дофина,
но той ни писа, че е слаб все още
да скъса вашия обсаден обръч.
Затуй града и своите съдби
предаваме на тебе, господарю,
и богатата ти милост. Влез в Арфльор
и с нас и близките ни разполагай,

защото сме безсилни да се браним!

КРАЛЯТ

Отваряйте! Дук Ексетър, веднага
със хората си влезте във Арфльор
и укрепете го срещу врага ни.
Бъдете мек със гражданите в него!
А ний, понеже зимата е близка
и сред войските ни върлува болест,
със тях ще се оттеглим към Кале.
Таз нощ сме гости ваши, но на път
ще бъдем утре, сипне ли денят!

Тръбен звук. Всички влизат в града.

[56] *Левиатан* (библ.) — огромно морско чудовище, за което се говори в книгата на Йов. Навярно фантазийно преображение на обикновения кит. ↑

[57] *Ирод* (библ.) — юдейският цар Ирод (39–4 г. пр.н.е.), известен с избиването на младенците, бил представян в театралните истории на средновековието като тиранин, пълен с пороци. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Руан. Стая в двореца.

Влизат Катерина и Алиса^[58].

КАТЕРИНА

Ma chere Alice, ти си била в Англия и говориш добре езика им.

АЛИСА

Малко, мадам.

КАТЕРИНА

Моля те, помогни ми да го науча. Как се казва „ръка“ на английски?

АЛИСА

Ръка? „Де хенд.“

КАТЕРИНА

Де хенд. А „пръсти“?

АЛИСА

Пръсти? Ma foi, забравила съм, но сега ще си спомня. Пръсти... Мисля, че се казваше „де фингрз“.

КАТЕРИНА

Ръка — де хенд, пръсти — де фингрз. Мисля, че съм добра ученичка. Вече научих две английски думи. А как се казва „нокти“?

АЛИСА

„Нокти“ се казва „де нейлз“.

КАТЕРИНА

Де нейлз. Чуй сега дали ги казвам добре: де хенд, де фингрз, де нейлз.

АЛИСА

Tres bien, madame. Отличен английски!

КАТЕРИНА

А как се казва „лакът“?

АЛИСА

„Де елбоу.“

КАТЕРИНА

Де елбоу. Сега ще ти повтора всички думи, които съм научила дотук.

АЛИСА

Мисля, че ще ви бъде трудно, мадам.

КАТЕРИНА

Ще видиш! Ето, слушай: де хенд, де фингрз, де нейлз, де белбоу.

АЛИСА

Де елбоу.

КАТЕРИНА

О, mon Dieu! Сбърках. Де елбоу. А как се казва „брадичка“?

АЛИСА

„Де чин“, мадам.

КАТЕРИНА

Де чин. А „врат“?

АЛИСА

„Де нек.“

КАТЕРИНА

Значи повтарям: брадичка — чин; врат — мек.

АЛИСА

„Нек“, мадам, не „мек“.

КАТЕРИНА

Да. Де нек. Все пак не е ли добре?

АЛИСА

Отлично, мадам. Произнасяте думите, сякаш сте родена англичанка.

КАТЕРИНА

Сигурна съм, че с Божя помощ скоро ще се науча да говоря.

АЛИСА

А не сте ли забравили вече наученото?

КАТЕРИНА

Не. И веднага ще ти го кажа: де хенд, де пингрз...

АЛИСА

Де фингрз, мадам.

КАТЕРИНА

Де фингрз, де илбоу...

АЛИСА

С ваше разрешение: де елбоу.

КАТЕРИНА

Така го казах! Де елбоу, де мек, де шин. А как се казва „ябълка“ например?

АЛИСА

„Де епл“, мадам.

КАТЕРИНА

Де епл. А „праскова“?

АЛИСА

„Де пийч“, мадам.

КАТЕРИНА

Де пийч? О, Seigneur Dieu! Тази дума звучи грубо, безсрамно и греховно! Фу, де пийч! Ужасно! Как ще кажа на трапезата: „Поставете прасковите!“

АЛИСА

„Пут де пийчиз!“, мадам.

КАТЕРИНА

Какво? Пут, пийч! Това е невъзможно! Стига ни толкова за днес. Да вървим на обяд, Алиса!

Излизат.

[58] Алиса — в оригинала Катерина и Алиса говорят на френски език, неправилен, както винаги у Шекспир. ↑

ПЕТА СЦЕНА

Друга стая в двореца.

Влизат френският крал, Дофинът, Бретанският дук, Конетабълът и други.

КРАЛЯТ

Безспорно е, че е преминал Сома^[59].

КОНЕТАБЪЛЪТ

И с бой не го ли срещнем, господарю,
във Франция да не живеем вече,
да изоставим нашите лозя
на този груб и варварски народ!

ДОФИНЪТ

О, Dieu vivant^[60]! Възможно ли е тези
филизи незаконни на рода ни,
покарали от мъжкия излишък
на нашите бащи, тез наши пъпки,
отчекнати от нас и присадени
на долен ствол, тъй буйно да израснат,
че вече да поглеждат отвисоко
дървото, от което произлизат?

БЕРТРАНСКИЯТ ДУК

Нормански копелета! Sacre bleu!
Mon Dieu! Ma vie^[61]! Без бой ако ги пуснем,
владения и титли ще продам
и ще си купя мръсна, влажна ферма
във техния раздърпан Албион^[62]!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Dieu de batailles^[63]! Отде у тях тоз дух?
Не е ли климатът им сив, мъглив,

студен и мрачен, с бледо, хладно слънце,
което сякаш толкоз ги презира,
че им смразява всеки плод до смърт?
Как може ечемичната отвара,
тоз лигав цяр за изтощени кранти,
така да стопля хладната им кръв,
а нашата, от лозов сок съгрята,
пред нея да изглежда тъй студена?
Зарад честта на нашата страна
да не стоим като висулки ледни
под стрехите на своите домове,
когато тяхното студено племе
със жарка пот полята ни роси,
богати уж, но бедни, ако съдим
по туй какви владелци са родили!

ДОФИНЪТ

Заклевам се, французките ни дами
говорят, че духът ни бил отслабнал
и че плътта си щели да отдават
на англичаните, за да подсилят
страната ни със мелези от тях!

БЕРТРАНСКИЯТ ДУК

Те пращат ни да даваме уроци
по леки волти и куранти бързи^[64]
във техните училища по танци,
защото бил талантът ни в петите
и нямало бегачи като нас!

КРАЛЯТ

Къде е глашатаят ни Монжуа?
Пратете го тозчас да предизвика
с обиден тон английския владетел!
В бой, принцове! Напред, със дух по-остър
от мечовете ви! Срещу врага!
Шарл Дьолабре, върховни конетабле;

вий, дукове Бурбонски и Брабантски,
Берийски, Орлеански, Алансонски,
Бургундски, Барски; вие, мои храбри
Жак Шатийон, Бомон, Шаролоа,
Рамбюр, Дьо Бусико, Фуа, Гранпре,
Лестрал, Водмон, Руси и Фокънбридж,
васали наши, принцове, барони,
заради своите велики титли
изтрийте днес великия ни срам,
възпрете този Хари, който вее
над нашите полета стяг, обагрен,
във боя при Арфльор! Като снега,
когато, разтопен, със рев се спуска
от Алпите, заплюващи надменно
васалните на тях котловини,
връз него връхлетете, храбри мои —
мощ имате за туй — и тук, в Руан,
докарайте го във кола с решетка
пред взора ни!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Това ще ви подхожда,
велики господарю, но, за жалост,
войската му е малка, изтощена,
отслабена от болести и глад,
и той, като ни види, убеден съм,
така ще се изплаши, че от него
ний откуп ще получим вместо слава!

КРАЛЯТ

И затова пратете, конетабле,
по-бързо Монжуа! И нека каже
на англичанина, че е изпратен
да го запита какъв откуп той
готов е да плати. Вий, принц дофине,
оставете със краля си в Руан.

ДОФИНЪТ

О, господарю! Моля ви се, нека...

КРАЛЯТ

Търпение, оставете при нас.

А вие, конетабле, с тях вървете
и скоро вест победна ни пратете!

Излизат.

[59] *Сома* — река в Северозападна Франция. ↑

[60] „*O, Dieu vivant!*“ (фр.) — О, живи Боже! ↑

[61] „*Sacre bleu! Mon dieu! Ma Vie!*“ (фр.) — О, свято небе! Боже мой! Живот мой! ↑

[62] „*раздърпан Албион!*“ — Албион е поетичното име на Англия (от латинското „*albus*“ — бял, свързано с белите Довърски скали); „раздърпан“ — поради назъбените му брегове. ↑

[63] „*Dieu de batailles!*“ (непр.фр.) — Боже на битките! ↑

[64] „... *леки волти и куранти бързи...*“ — лаволтата и курантата били пъргави танци от онова време. ↑

ШЕСТА СЦЕНА

Английският лагер в Пикардия^[65].

Влизат Гауър и Флуелен.

ГАУЪР

Какво ново, капитан Флуелен? От моста^[66] ли идете?

ФЛУЕЛЕН

От моста. Там се вършат славни подвизи, уверявам ви!

ГАУЪР

А как е дук Ексетър? Здрав и читав?

ФЛУЕЛЕН

Дук Ексетър е великодушен като Агамемнон^[67]. Той е човек, когото аз опичам и уважавам с целия си дълг и живот, и съществуване, и всичко друго. Слава на Пога, той не е ни най-малко ранен и държи моста извънредно храпро и по всички правила на науката. При него там на моста има един лейтенант, който — мога да го твърдя с чиста съвест — е храпър като Марк Антоний^[68]. Видях го да се пие като него, макар че има недопро име в опществото.

ГАУЪР

Как се казва?

ФЛУЕЛЕН

Лейтенант Пистол.

ГАУЪР

Не го познавам.

Влиза Пистол.

ФЛУЕЛЕН

Ето го и самия него!

ПИСТОЛ

Услуга ще ти искам, капитане.
Дук Ексетър към теб е разположен...

ФЛУЕЛЕН

Да! Плагодаря на Пога, заслужил съм известна плагосклонност от негова страна.

ПИСТОЛ

Бардолф, един боец, прочут със твърдост
и огнен дух, по воля на съдбата
и колелото лихо на Фортуна^[69],
богиня сляпа и с прищевки пълна,
леляща върху камък бързоврът...

ФЛУЕЛЕН

С ваше разрешение, лейтенант Пистол, Фортуна пива рисувана сляпа, с превръзка пред очи, за да символизира, че тя е сляпа; и пива рисувана също с колело, за да символизира — което е най-важно, — че тя е въртелива и непостоянна, изобщо въплотеното променяване; и нейната нога, виждате ли, е стъпнала върху сферичен камък, който се търкаля пързо, пързо, пързо. Пога ми, поетът я е описал много допре, Фортуна е чудесен символ!

ПИСТОЛ

Тя враг е на Бардолф и зла към него.
От черква той един потир отпъна
и го грози въже със долна смърт,
за псе достойна, не за храбър воин.
Не бива клуп гръцмула му да стисне!
Но Ексетър изрекъл му е смъртна
присъда зарад утвар малоценна.
Затуй върви — теб дукът ще послуша.

Бардолфовата нишка нек' не бъде
отрязана без жал от връв за пени^[70]!
Върви, спаси го — тебе възмездя ще!

ФЛУЕЛЕН

Лейтенант Пистол, разпирам отчасти вашата мисъл.

ПИСТОЛ

Тогаз възрадвай се!

ФЛУЕЛЕН

Уверявам ви, лейтенант, тя не е нещо за възраждане. Защото, виждате ли, даже ако той ми беше прат, аз пак пих желал дукът да го накаже със смърт. Дисциплината преди всичко!

ПИСТОЛ

Пукни тогаз и в ада се пръждосвай
и палец между пръстите^[71] за теб!

ФЛУЕЛЕН

Допре!

ПИСТОЛ

На, дръж го!

Излиза.

ФЛУЕЛЕН

Много добре!

ГАУЪР

Отявлен мошеник и негодяй! Сега си го спомням — сводник и джебчия!

ФЛУЕЛЕН

Уверявам ви, той говореше на моста такива храпри думи, каквито рядко се виждат. Но много допре! Уверявам ви, ще му припомня някой ден това, което ми каза сега!

ГАУЪР

Да, той е един голям глупак; шут и измамник от тези, които отиват на война, за да се перчат после в Лондон с военната си униформа. Тези приятели знаят имената на всички висши началници и могат да ти кажат безпогрешно всички битки и схватки: какво е станало на еди-кой си редут, при еди-кой си пробив, с еди-кой си конвой; кой се е отличил, кой е бил убит, кой е бил разжалван и какви условия е предложил противникът. Всичко това го зазубрят, облечено във военен език и окичено с най-модните ругатни; и не можете да си представите какво силно впечатление правят сред пенливи чаши и мътни мозъци една брада, подстригана по генералски, и една дрипава униформа. Трябва да свикнете да разпознавате тези нищожества, които петнят века ни, инак може да допуснете невероятна грешка.

ФЛУЕЛЕН

Вярвайте ми, капитан Гауър. Разпирам, че той не е това, за което иска да се представи пред света. И ако му открия слапото място, ще му дам да разпере какво мисля за него! (*Барабанен бой.*) Чувайте! Кралят пристига. Тряпва да му докладвам за моста.

С развети знамена влизат Кралят и Глостър, следвани от Войници.

Да благослови Пог Ваше Величество!

КРАЛЯТ

Какво ново, Флуелен? От моста ли идеш?

ФЛУЕЛЕН

Да, с разрешение на Ваше Величество! Дук Ексетър го защити плестящо. Французите пяха отпльснати след много смели и славни прояви. Противникът го пеше почти превзел, но бе принуден да се оттегли и дук Ексетър е господар на моста. Мога да кажа на Ваше Величество, че дукът е храпър воин.

КРАЛЯТ

Колко души загубихте, Флуелен?

ФЛУЕЛЕН

Загупите на противника пяха много, невероятно големи. А дукът, ей Погу, доколкото зная, не е загупил нито един човек, като не се смята един, който ще бъде опесен за ограпване на черква. Някой си Пардолф, ако Ваше Величество е чувал това име. Лицето му е цяло в пъпки, циреи и червени петна, устата му е издута до носа, а носът му пламти като въглен, синьо-червено, но сега е увиснал и огънят му е угаснал.

КРАЛЯТ

Всички престъпници като него трябва да бъдат обесвани. Ще издам строга заповед нищо да не бъде иззимано насила от селата; за всичко да се плаща; нито един французин да не бъде руган или обиждан с груби думи, защото когато Благост и Жестокост си оспорват едно кралство, по-любезният състезател е по-сигурен победител.

Тръбен звук. Влиза Монжуа.

МОНЖУА

Таз моя дреха ще ви каже кой съм.

КРАЛЯТ

Тя казва го, а ти какво ще кажеш?

МОНЖУА

Това, което мисли моят крал.

КРАЛЯТ

Разкрий ни го тогаз!

МОНЖУА

Тъй казва моят крал: кажи на Хари Английски, че може да сме му изглеждали мъртви, но бяхме само задрямали. Изчакването е подобър воин от избързването. Кажи му, че сме могли да му дадем урок

при Арфльор, но че не сме искали да отворим цирея, преди да е узрял напълно. Сега е наш ред да говорим и гласът ни е властен: английският крал ще се разкае за своето безразсъдство, ще види своята слабост и ще се удиви на нашето дълготърпение. Затова кажи му да помисли за своя откуп, който ще трябва да бъде съразмерен с претърпените от нас щети, със загубените от нас поданици и с понесеното от нас унижение; и който, преди да ни възмезди напълно, ще прегъне със своята тежест неговото нищожество, защото хазната му няма за щетите ни достатъчно пари, войската му не ще може да попълни загубите ни откъм войнишка кръв и той сам, коленичил в нозете ни, не представлява за срама ни достатъчно удовлетворение. Към това прибави предизвикателство и му кажи в заключение, че е подвел своите сподвижници, чиято присъда е вече произнесена. Туй каза моят крал и господар и туй ви казах.

КРАЛЯТ

Чина ти зная. Името?

МОНЖУА

Монжуа^[72].

КРАЛЯТ

Добре си вършиш работата. Тръгвай!
Върни се и кажи на своя крал,
че засега не диря бой и искам
да стигна безпрепятствено Кале,
защото ще му кажа откровено —
макар да не е мъдро да разкривам
тъй много на тъй хитър неприятел, —
че сред войската ми върлува болест
и тя е оредяла, и че тези
войници, със които разполагам,
са равни на еднакъв брой французи,
а здрави като бяха, всеки чифт
нозе английски носеше по трима
французи в едно тяло, честна дума!...
Прости ми, Боже! Почнах да се хваля.

Таз френска почва почва да ми действа!
Разкайвам се... Върви и събщи
на господаря си, че аз съм тук.
Мой откуп е това безсилно тяло,
защита моя — тази шепа хора,
но с Божа помощ своя враг ще срещнем,
дори ако до френския ви крал
и друг застане, силен като него!
Това е за труда ти, Монжуа!

Дава му кесия.

И нека кралят ти добре размисли:
ако ни пусне, ний без бой ще минем,
ако ли не, то тъмната ви пръст
с червените ви кърви ще нашарим!
Пътувай, Монжуа! Накратко значи:
каквито сме, сражение не търсим,
но няма и да бягаме от него,
каквито сме!

МОНЖУА

Ще бъде съобщено.
Благодаря на Ваша Кралска милост.

Излиза.

ГЛОСТЪР

Дано не ни нападнат незабавно!

КРАЛЯТ

От Бога туй зависи, не от тях.
Здрачава се — поемайте към моста.
Ще пренощуваме отвъд реката,
а утре призори — тръба за поход!

Излизат.

[65] *Пикардия* — старо име на област в Северна Франция. Главен град — Амиен. ↑

[66] „... от моста...“ — става дума за моста над река Терноаз, превзет от англичаните два дни преди битката при Азенкур. ↑

[67] *Агамемнон* (мит.) — герой от „Илиада“, легендарен цар на Микена и Аргос, главнокомандващ гръцките войски, обсаждащи Троя. ↑

[68] *Марк Антоний* — (83–30 г. пр.н.е.) — римски военачалник, член с Октавий Цезар и Лепид на третия триумвират. Действащо лице в Шекспировите пиеси „Юлий Цезар“ и „Антоний и Клеопатра“. ↑

[69] *Фортуна* (мит.) — римска богиня на щастieto, случая и успеха. ↑

[70] *Пени* — дребна английска монета на стойност 1/12 от шилинга. ↑

[71] „... и палец между пръстите...“ — този вулгарен жест е наречен в оригинала „испанска смокиня“. ↑

[72] *Монжуа* — изглежда, че Монжуа не е лично име, а титла на главния парламентър, херолд на Франция. ↑

СЕДМА СЦЕНА

Френският лагер край Азенкур^[73].

Влизат Конетабълът, Дофинът, Орлеанският дук, Рамбюр и други.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Да! От моите доспехи няма по-хубави на света! Защо се бави утрото?

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Доспехите ви са прекрасни, но отдайте заслуженото и на моя кон!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Това е най-добрият кон в цяла Европа!

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Няма ли да съмне!

ДОФИНЪТ

Вие, конетабле, и вие, Орлеан, смееете да спорите за доспехи и коне?

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

С доспехи и кон като вашите не може да се похвали ни един принц на тоя свят!

ДОФИНЪТ

Каква дълга ноц! Не бих сменил коня си за никой друг, освен ако е от крилатите. Ча, ха^[74]! Той подскача от земята, сякаш е натъпкан с косми като тенисна топка! Le cheval volant^[75]! Истински Пегас^[76] chez les narinez de feu^[77]! Щом го яхна, сякаш летя като сокол! Той препуска във въздуха и земята пее, когато я докосне! Всяко негово копито е по-музикално от сладковъзвучната цев на Хермеса.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

На цвят е като индийско орехче.

ДОФИНЪТ

А по нрав като чер пипер. Животно, създадено, за да го язди Персей^[78]. Цял е от въздух и от огън, а тежките елементи — земята и водата^[79], се проявяват в него само когато застава мирен, за да го яхне ездачът. Да, това е кон: всички други са кранти пред него!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Наистина, господарю, вашият кон е самото съвършенство!

ДОФИНЪТ

Той е кралят на всички изящни коне! Цвиленето му е като повеля на монарх, а осанката му внушава преклонение.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Достатъчно, братовчеде!

ДОФИНЪТ

О, не! Не е умствено развит оня, който не може от пробуждането на чучулигата до заспиването на овцете да намира все нови възхвали за изящния ми кон. Той е тема, неизчерпаема като океана. Дори да имаха езици всички песъчинки на морския бряг, пак моят кон би дал простор за тяхното красноречие. Той е достоен да бъде възхваляван от крале и язден от краля на кралете. И, честна дума, всички жители на тоя свят, познат и непознат, би трябвало да изоставят другите си занимания, за да му се възхищават свободно. Веднъж написах сонет в негова чест, който започваше тъй: „О, чудо на природата...“

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Така започваше, чувал съм, един сонет, който някой беше написал за своята любовница.

ДОФИНЪТ

Значи е подражавал на мене, защото конят ми е моята любовница.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Тази ваша любовница, струва ми се, носи добре.

ДОФИНЪТ

Само мене, което е важно условие и качество на всяка добра любовница.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Но струва ми се, вчера вашата любовница твърде опърничаво ви раздруса кръста.

ДОФИНЪТ

Може би вашата ви е раздрусала.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Защото я пуснах да препуска без стремена.

ДОФИНЪТ

Без стремена? Значи сте яздили босоног като ирландски простак някоя стара и кротка кранта!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Убедих се, че разбирате от ездаческо изкуство.

ДОФИНЪТ

Тогава ще ви предупредя: непредпазливата езда завършва в блатото. Предпочитам да имам своя кон пред която и да е любовница.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Все едно да имаш за любовница коя да е кобила.

ДОФИНЪТ

На моята любовница поне гривата ѝ е естествена^[80].

КОНЕТАБЪЛЪТ

Ако имах свиня за любовница, също бих могъл да хваля четината й.

ДОФИНЪТ

„Le chien est retourne a son propre vomissement, et la truie lavede au borbier“^[81]. Вие използвате изглежда каквото падне.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Но не използвам коня си вместо любовница, нито неуместни пословици вместо доказателства.

РАМБИОР

Кажете, драги конетабле, за тази броня, която видях снощи в палатката ви: това на нея звезди ли бяха или слънца?

КОНЕТАБЪЛЪТ

Звезди.

ДОФИНЪТ

Някои от тях ще изпопадат утре, надявам се.

КОНЕТАБЪЛЪТ

И все пак на небето ми ще останат доста много.

ДОФИНЪТ

Възможно е, защото носите немалко незаслужени, тъй че би било по-честно, ако се откажете от тях.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Също както и вашият кон носи премного похвали и тръсът му би бил не по-лош, ако няколко от тях бяха слезли от седлото му.

ДОФИНЪТ

Да можех да го натоваря с всичките, които заслужава!... Няма ли да се съмне най-сетне? Утре ще препускам цяла миля и пътят ми ще е постлан с лица на англичани!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Не бих говорил така, за да не би ние да си постелем зле и да останем без лице. Но и аз искам да е вече ден, та да хванем англичаните за ушите!

РАМБЮР

Кой ще заложи двайсет пленници на един барбут?

КОНЕТАБЪЛЪТ

Първо ще трябва да си заложите вие живота, за да се сдобияте с тях.

ДОФИНЪТ

Полунощ е. Отивам да се въоръжа.

Излиза.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Не може да дочака утрото.

РАМБЮР

Ядат му се англичани.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Ще изяде толкоз, колкото убие.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Кълна се в бялата ръчица на моята дама, той не знае що е страх!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Закълнете се по-добре в крачето й, за да може тя да стъпче клетвата ви!

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Той всичко върши с такова увлечение!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Особено когато такава. В таковането се увлича непрекъснато.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Но никому не е навредил, доколкото зная.

КОНЕТАБЪЛЪТ

И няма да навреди и на противника утре, така че ще си опази извоюваното име.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Зная, че е храбрец!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Чувал съм туй от едного, който го познава по-добре от вас.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Кой е той?

КОНЕТАБЪЛЪТ

Поврага, той самият! И ми каза, че не държал на мнението на другите.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

И няма защо да държи — тази негова добродетел не е скрита.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Скрита е, и още как! Никой не я е виждал освен неговия лакей. Скрита е като закачулен сокол — щом ѝ махнеш качулката, литва.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

„Зло око добро не вижда.“

КОНЕТАБЪЛЪТ

На пословицата с пословица: „Който е ласкател, той ни е приятел.“

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Ще ви отвърна с друга: „Давай и дяволу заслуженото!“

КОНЕТАБЪЛЪТ

Точно така! И вашият приятел е в случая дяволът. Затова не забравяйте, че казваме: „Да го вземе дяволът!“

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Вие сте толкова по-добър от мене в пословиците, колкото е вярно, че „глупав ум бързо стреля“.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Но и вие не улучихте целта.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Защото е безцелно да се надстрелва човек с вас.

Влиза Пратеник.

ПРАТЕНИКЪТ

Върховни конетабле, англичаните са на хиляда и петстотин крачки от палатките ви.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Кой ги измери?

ПРАТЕНИКЪТ

Месье Гранпре.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Храбър и извънредно опитен благородник. Кога ще се разсъмне? Горкият Хари Английски! Той едва ли очаква зората нетърпеливо като нас.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Какъв загубен глупак е този английски крал! Да домъкне тъпоглавите си войници в места, които не е сънвал!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Ако имаха разум тези англичани, вече щяха да са побягнали.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Тъкмо той не им достига. Ако главите им бяха защитени от бронята на разсъдъка, нямаше да носят сега тези тежки шлемове.

РАМБЮР

Английският остров ражда много храброст — техните долове страх не знаят.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Глурави песове, които слепешката се мушкат в пастта на руската мечка, за да им схруска черепите като гнили ябълки. Със същото право можете да наречете храбра и бълхата, която се храни върху бърната на лъва.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Точно тъй! И английските мъже са лика-прилика с кучетата си, като ги гледаш как грубо и глупаво налитат в боя, сякаш колкото ум са имали, са го оставили у дома, на жените си. Дай им на тях говеждо месо и мечове и те ще ядат като вълци и ще се бият като дяволи.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Да, но сега месото май не им достига.

КОНЕТАБЪЛЪТ

Затова разбирам, че може да им се яде говеждо; но защо им се яде бой, това не разбирам... Време е да се въоръжаваме. Хайде, тръгваме ли?

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Сега е два. Към десет, според мен, ще има всеки сто от тях във плен!

[73] *Азенкур* — вж. общата част на бележките. ↑

[74] „... *Ça ha!*“ (фр.) — Охо! ↑

[75] „*Le cheval volant!*“ (непр.фр.) — летящият кон. ↑

[76] *Пегас* (мит.) — крилат кон на древните гърци; родил се от тялото на убитата от Персей Медуза. ↑

[77] „... *chez les narines de feu!*“ (непр.фр.) — с огнени ноздри. ↑

[78] *Персей* (мит.) — герой на аргоските сказания, извършил ред подвизи: отсякъл главата на страшната Медуза, чийто поглед превръщал всичко живо в камък; освободил пленената от морско чудовище Андромеда и т.н. ↑

[79] „... *от въздух... земята и водата...*“ — средновековната химия учела, че всичко съществуващо се състои от различни комбинации на четири елемента: огън, въздух, земя и вода. ↑

[80] „... *гривата ѝ е естествена*“ — намек за перуките, които носели жените. ↑

[81] „*Le chien est retourne a son propre vomissement et la truie lavee au borbier*“ (непр.фр.) — Кучето се връща към повърнатото, а окъпаната свиня — в локвата си. ↑

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

Влиза Хорът.

ХОРЪТ

Сега си представете час, във който
е пълна само с тъмнина и шепот
огромната съдина на всемира.
Към всеки лагер ситото на мрака
пропуска приглушеното звучене
на неприятеля и часовете
от двете армии почти си чуват
прошепнатите в тъмното пароли.
Припламват в мрака огън срещу огън
и в пламъка им всякоя страна
отгатва вражата неясна сянка.
Конете се усещат един друг
и гордо цвилене току прорязва
ухото на нощта; от тук и там
усърдни оръжейници занитват
доспехите на своите господари
и звънките им чукове напомнят
за ужаса на утрешния ден.
От близките села петлите пеят,
часовниците бият три часа
и гордите със броя си французи,
самонадеяни и остроумни,
на зарове залагат във аванс
британците, които ще пленят,
и укори отправят към нощта,
че бавно си отивала, същинска
саката грозна вещица! В туй време
обречените бедни англичани,

загледани в безсънните огънове,
си мислят, примирени като жертви,
за идващия ден; и под луната,
с лица изпити, дрипави и мрачни
приличат те на сборище среднощно
от призраци. О, който си представи
как царственият вожд на тази паплач
сега, прегледал постовете, лично
минава от палатка във палатка,
с възторг ще викне: „Да живее кралят!“,
защото той войската си обхожда
до края тъй и всекиго приветства
с усмивка скромна и нарича всички
„приятелю“, „побратиме“, „земляко“.
Ликът му царствен с нищо не показва
какъв ужасен враг го обкръжава
и ни най-малко нощите без сън
не са прогонили кръвта от него;
напротив, той е румен, свеж и бодър
и тъй величествен и все пак мек,
че всеки клетник, преди малко клюмнал,
от младия му образ черпи бодрост.
Със щедростта на слънцето той всички
дарява с лъчезарния си поглед,
разтапящ ледовете на страха,
така че всеки — рицар и войник —
добива (ако смеем тъй да кажем
при своето недостойнство), да, добива
през тая нощ по нещичко от Хари.
И тъй, сега на бойното поле
ще трябва да преместим своята сцена
и с няколко размахани комично
ръждиви мечове — о, тъжна гледка! —
да оскверним тържественото име
на Азенкур. Затуй тук молим всеки
със помощта на своите представи
от смешното велико да направи!

Излиза.

ПЪРВА СЦЕНА

Английският лагер при Азенкур.

Влизат Кралят, Бедфорд и Глостър.

КРАЛЯТ

В опасност сме, така е, драги Глостър,
но туй от нас изисква двойна смелост.
Добрутро, братко Бедфорд! Боже святи!
Да, имало и в лошото добро,
когато знаем да го извлечем —
тоз лош съсед ни прави ранобудни,
което е и здраво, и полезно.
При туй за всеки той е проповедник
и втора съвест, тъй като ни кара
добре да се подготвим за смъртта.
Тъй можем мед от бурена да вадим,
да черпим благо от самия дявол.

Влиза Ърпингам.

Добър ти ден, сър Томас Ърпингам!
За твоята покрита в сняг глава
възглавка мека повече подхожда
от тез корави буци френска пръст.

ЪРПИНГАМ

Не, господарю. Те за мен добри са,
щом мога, легнал върху тях, да кажа:
„Почивам като крал!“

КРАЛЯТ

Благодаря ти.
Добре е за човека да обиква
по чужди пример своите несгоди:

духа ни туй събужда, а след него
и тялото, безсилно дотогаз,
измъква се от сънния си гроб
със гъвкавата живост на змия,
която хвърлила е своята кожа.
Сър Томас, заеми ми своя плащ!
Вий, братя мои, поздравете всички
по-знатни рицари и им кажете,
че ги очаквам в своята палатка.

ГЛОСТЪР

Ще бъде, господарю.

ЪРПИНГАМ

Желаете ли да ви придружа,
Ваше Величество?

КРАЛЯТ

Не, верни мой.
Върви при лордовете с моите братя.
Със себе си да побеседвам трябва
и друго общество не ми е нужно.

ЪРПИНГАМ

Да ти помага Бог, наш светли Хари!

Излизат всички освен Краля.

КРАЛЯТ

Благодаря ти, старче. Ободри ме.

Влиза Пистол.

ПИСТОЛ

Qui va la^[82]?

КРАЛЯТ

Свой!

ПИСТОЛ

Пред мен разкрий се! Офицер ли си
или войник презрян и долнопробен?

КРАЛЯТ

Благородник съм на доброволна служба.

ПИСТОЛ

Зад себе си влечеш ли остра пика^[83]?

КРАЛЯТ

Да. А вие какъв сте?

ПИСТОЛ

По знатност не по-низш от император!

КРАЛЯТ

Тогава сте по-високо от краля.

ПИСТОЛ

Сладур е той, сърце от чисто злато,
момче на място, славен малчуган,
добър по род, а по юмрук — отличен.
Ботуша калний негов аз целувам,
защото го обичам свръхсърдечно,
хлапака му с хлапак! Ти как се казваш?

КРАЛЯТ

Хари Le Roy^[84].

ПИСТОЛ

Какво е това име?

КРАЛЯТ

Пише се: Льо Рой.

ПИСТОЛ

Лерой? Корнуелско име ми изглежда!
Ти негли си от корнуелски род?

КРАЛЯТ

Не, уелсец съм.

ПИСТОЛ

Познаваш ли Флуелен?

КРАЛЯТ

Да.

ПИСТОЛ

Кажи му, че накълцам ще му праза
връз тиквата навръх Давидовден^[85]!

КРАЛЯТ

Вие на този ден не си носете камата на шапката, за да не си го
накълца той върху вашата тиква!

ПИСТОЛ

Приятел си му значи?

КРАЛЯТ

Да, и роднина.

ПИСТОЛ

Тогава на ти палец по испански!

КРАЛЯТ

Благодаря. Да ви помага Бог!

ПИСТОЛ

Наричам се Пистол!

КРАЛЯТ

Подхожда на избухливия ви нрав!

Пистол излиза.

Кралят отива встрани. Влизат Флуелен и Гауър.

ГАУЪР

Капитан Флуелен!

ФЛУЕЛЕН

Тук съм, но в името Христово, говорете по-тихо! Цялата вселена изпада в смайване и удивление, когато не се съплюдават доприте стари военни правила и закони. Ако си дадете труд да изучите войните на Помпея Велики, ще се упедите, че не е имало пърпорене и дърдорене в Помпеевия лагер. Уверявам ви, че в него устави и правилници, стегнатост и дисциплина са пили съвършено други.

ГАУЪР

Защо? И противникът шуми — цяла нощ го слушаме.

ФЛУЕЛЕН

Ако противникът е магаре и глупак и празноглав пъпривец, значи ли това, че и ние тряпва да пъдем магарета и глупаци и празноглави пъпривци? А? Отговорете ми с ръка на сърце!

ГАУЪР

Ще говоря по-тихо.

ФЛУЕЛЕН

Аз ви моля най упедително да го сторите!

Излиза заедно с Гауър.

КРАЛЯТ

Макар и да изглежда старомоден,

но има в тоз уелсец ум и дух!

Влизат Бейтс, Корт и Уилямс.

КОРТ

Братко Бейтс, погледни натам! Май съмва, а?

БЕЙТС

То съмва, но ние няма какво да се радваме толкоз на деня.

УИЛЯМС

Началото му виждаме, но края му я видим, я не... Кой е там?

КРАЛЯТ

Свой.

УИЛЯМС

От коя част?

КРАЛЯТ

На сър Томас Ърпингам.

УИЛЯМС

Добър стар началник и любезен благородник. Кажи, какво мисли той за положението ни?

КРАЛЯТ

Че сме като корабкрушенци, изхвърлени на плитчина, които чакат първия прилив да ги отнесе в морето.

БЕЙТС

И не е казал тази своя мисъл на краля?

КРАЛЯТ

Не, пък и не бива да му я казва. Защото кралят — макар че не би трябвало аз да говоря това — е човек като мене: теменужката дъхти

еднакво и за двама ни; небето е синьо за него, както и за мене; чувствата са му като на всеки човек. Ако ги няма всички негови регалии и почести, той ще се окаже в голотата си човек като всички и неговите стремежи може да летят по-високо от нашите, но когато паднат, се премятат досущ като тях. Така че когато също като нас вижда причини за страх, то страхът му без съмнение ще има същия мирис на нашия. И затова никой не бива да издава пред него страха си, защото, ако той се изпълни с него и го покаже пред войската, тя ще падне духом.

БЕЙТС

Той може да показва външно смелост, но аз мисля, че колкото и да е ледена тази нощ и каквито и да са последствията, би предпочел — пък и аз бих го предпочел за него и за себе си — сега да е до шия в Темза, само и само да сме далеч оттук!

КРАЛЯТ

А пък аз ще ти кажа съвсем искрено какво мисля за краля. Смятам, че той не би искал сега да бъде никъде другаде освен тук, където е.

БЕЙТС

Тогава да си беше стоял сам тука: той би се отървал с откуп, а мнозина бедни хорица щяха да си останат живи.

КРАЛЯТ

Не вярвам да го мразиш толкоз, че да искаш да е сега сам тука. Тъй говориш, за да узнаеш какво мислят другите. Но мене ако питаш, аз не бих могъл да умра никъде другаде така доволен, както в сражение за своя крал, тъй като делото му е справедливо и исканията му — честни.

УИЛЯМС

Туй е отвъд онова, което можем да знаем.

БЕЙТС

И отвъд онова, което трябва да обсъждаме. За нас е достатъчно да знаем, че сме кралски поданици: ако делото на краля ни е несправедливо, дългът ни към краля измива от нас всяка вина.

УИЛЯМС

Но ако делото му не е добро, той самият ще има да изплаща тежка сметка, когато всички ония изпосечени в битка крака, ръце и глави се сраснат отново на второто пришествие и закрепят, че са умрели там и там, едни кълнейки, други викайки за лекар, трети — оплаквайки се, че са оставили жените си в немотия, дълговете си — неизплатени, дечицата си — неотгледани. Боя се, че малцина умират в бой добре подготвени за оня свят, защото как ще са уредили благочестиво всичко, когато кръвопролитие им е било в ума? А ако хората не умират по християнски, за душите им ще носи тежка отговорност кралят, който ги е довел до такава смърт, защото да не му се подчинят, би значело за тях да нарушат поданическия си дълг.

КРАЛЯТ

Значи, ако един син е пратен от баща си по търговска работа и загине грешен в морето, според вас вината за неговите пороци трябва да падне върху бащата; или ако един слуга, пренасящ пари по нареждане на господаря си, бъде нападнат от разбойници и загине, неизкупил много грехове, по твоemu сделките на господаря ще са виновни за погубената душа на слугата? Но това не е тъй. Кралят не е отговорен за смъртта на всеки отделен войник, както бащата не е — за смъртта на сина си, или търговецът — за смъртта на своя слуга, защото, когато са искали услугите им, те не са целели смъртта им. Освен това никой крал, колкото и неопетнено да е делото му, не може да го отстои на бойното поле само с безгрешни войници: някои от тях — случва се — ще носят вина за предумишлено и хладнокръвно убийство; други — вина за това, че са съблазнили някоя мома с лъжливи женитбени обещания; трети — за това, че, прободили нежната гръд на мира с кражби и грабежи, са се укрили след това зад сигурния бруствер на войната. Но ако тези люде, нарушили закона и останали без заслуженото наказание, са могли да се изплъзнат от хората, те нямат криле да избягат от Бога. Войната е неговият палач, тя е мъзда Божия. Тъй че сега във войната на краля хората си получават

наказанието за извършени по-рано нарушения на кралския закон. Където са се бояли от смъртта, те са оцелели, а където са потърсили спасение, загиват. Така че, ако умират без покаяние, кралят е сега толкоз малко виновен за погубените им души, колкото е бил преди — за престъпленията, които са причина за гибелта им. Дългът на войника принадлежи на краля му, но душата му си е негова собствена. Затова всеки на война трябва да постъпва като тежко болния — да измие навреме и последното петънце от своята съвест. Ако след това умре, смъртта ще е дар за него; ако пък остане жив, времето, което ще е отдал, за да се подготви, ще е изразходвано за благо и няма да е грях, ако си помислим, че Бог в своята щедрост му е разрешил да оцелее, за да прозре сам величието му и да учи другите как да се готвят за смъртта.

УИЛЯМС

Така си е, който умира грешен, грехът му да пада върху неговата си глава. Кралят за това не отговаря.

БЕЙТС

Аз не ща той да отговаря за мене и пак с лека душа ще се бия за него.

КРАЛЯТ

С ушите си го чух да казва, че нямало да иска да бъде откупен.

УИЛЯМС

Да, казал го е, за да ни накара да се бием по-добре за него, но когато изпорежат гръцмулите на всички ни, него ще го откупят, а на нас от това по-топло няма да ни стане.

КРАЛЯТ

Ако доживея до това, вече никога няма да му вярвам на думата.

УИЛЯМС

Много ще го уплашиш! За монарха недоволството на някой негов нещастен поданик е опасно колкото изстрел от детско пушкало. Все

едно да искаш да заледиш слънцето, като му вееш в лицето с пауново перо. Не щял да вярва на думата му! Глупости седнал да ми говори!

КРАЛЯТ

Малко ти е остър езикът! Да беше друго време, бих кипнал.

УИЛЯМС

Добре. Да се срещнем след боя, ако си още жив!

КРАЛЯТ

Съгласен!

УИЛЯМС

А как ще те позная?

КРАЛЯТ

Дай ми някакъв залог и аз ще го забода на шапката си. Ако набереш после храброст да си го познаеш, ще си разчистим сметките.

УИЛЯМС

Дръж ръкавицата ми! Дай ми ти своята!

КРАЛЯТ

Ето я!

УИЛЯМС

И аз ще си я нося на шапката. Ако след боя дойдеш и ми кажеш: „Моята е!“, кълна се в ръката си, ще ти отпера един добър плесник!

КРАЛЯТ

Ако остана жив, ще си я поискам!

УИЛЯМС

Да, колкото ще поискаш да те обесят!

КРАЛЯТ

Ще го направя, дори и да е кралят до тебе!

УИЛЯМС

Помни си думата! Сбогом!

БЕЙТС

Я се помирете, смахнати англичани, я се помирете! Да знаехте да броите, щяхте да видите, че ще имаме достатъчно разпавии с французите!

КРАЛЯТ

Вярно. Те залагат двайсет срещу едно, че нямало сме да излезем наглава с тях, защото войската им наброявала повече глави от нашата. Но ако да сече английски пари има право само кралят, да сечем френски глави можем всички и кралят сам ще дава пример.

Бейтс, Корт и Уилямс излизат.

Да, всичко върху плещите на краля!
За техните живот, души, деца,
вдовици, дългове и грехове —
е отговорен той! О, тежка длъжност,
близначка на властта, а пък подвластна
на думата на кой да е глупак,
когото само собствената болка,
засяга, нищо друго! Колко много
спокойни радости не знае кралят,
достъпни всекиму, а пък какво,
което друг да няма, има той
освен Великолепие, освен
едно Великолепие и толкоз?
А пък какво си, да, какво си ти,
Великолепие, което правиш
от краля идол, а пък го оставяш
да страда земно повече от своите
поклонници? Какви печалби носиш?
Къде са твоите приходи и ренти?
И във какво се крие стойността ти,
та толкова ценено си от всички?

Какво си освен степен, форма, сан,
вселяващи наоколо си трепет,
и то така, че който с тях го вдъхва,
е по-нещастен от онез, които
треперят от дъха му? Нима кралят
не получава вместо сладка почит
ласкателства? А колко струват те?
О, заболяй, кралю, да видим как
Великолепието ще лекува
недъга ти! Със титли — как си мислиш —
ще охлади ли твоята треска то?
С поклони ще те вдигне ли на крак?
Направило те властен над бедняка,
ще ти даде ли неговото здраве?
Не, блян надменен, който си играеш
така лукаво с кралския покой,
аз крал съм, който знае те и помни:
ни скиптърът, ни мирото, ни мечът,
ни жезълът, ни златната корона,
ни бисернотъканата порфира,
ни списъкът на званията гръмки,
ни тронът ни, ни пяната от слава,
която блъска гордия ни бряг,
ни другите ти пищни атрибути,
Великолепие, ще съумеят,
положени в леглото на монарха,
да му дарят съня дълбок на оня
ратай нещастен, който вечер ляга
с корем натъпкан и опразнен ум
и в миг заспива, капнал от умора.
Нощта не вижда той, не знае как
изглежда тази дъщеря на ада,
защото от зора до мрак поти се
като коняр под погледа на Феб,
а нощем спи в полята Елисейски^[86]
до дрезгаво, когато пак се буди,
за да помогне на Хипериона^[87]

да стегне своя впряг. Тъй в труд полезен
живее той година след година
до гроба си... Така че, щом изключим
Великолепието, тоз нещастник,
редуващ дни във труд със нощи в сън,
е много по-щастлив от своя крал —
използва той покоя на страната,
но с грубия си ум не знае колко
безсънни нощи струват на кралете
тез мирни дни, полезни главно нему!

Влиза Ърпингам.

ЪРПИНГАМ

Достойни господарю, във тревога
от вашата отлъчка всички знатни
ви търсят где ли не!

КРАЛЯТ

Мой храбри старче,
във моята палатка събери ги!
Ще ви очаквам там.

ЪРПИНГАМ

Разбрано, сир!

Излиза.

КРАЛЯТ

О, боже на сраженията, дай
стоманени сърца на моите хора,
не пускай малодушието в тях,
лиши ги от способността да смятат,
та броят на вразите да не смачка
безстрашието им! За днеска, Боже,
за днеска забрави греха, със който

баща ми се домогна до престола!
В нов гроб положих тялото на Ричард^[88]
и повече сълзи пролях над него,
отколкото то капки кръв бе дало.
Издържам, Боже, петстотин бедняка,
които дважди в ден ръце изпити
издигат към небето, за да просят
прощение за неговата смърт,
и вдигнах два параклиса, в които
монаси пеят упокойни химни
за Ричарда. И още ще направя,
защото знам: и то ще бъде малко,
щом с горко разкаяние след него
за прошка пак ще моля!

Влиза Глостър.

ГЛОСТЪР

Господарю!

КРАЛЯТ

Гласът на брат ми!... Знам защо си пратен:
приятелите, идващият ден
и всичко друго днес лежи на мен!

Излиза.

[82] „*Qui va la?*“ (фр.) — Кой е там? ↑

[83] „... *влечеш ли остра пика?*“ — пиките се носели, хванати зад острия връх, като краят на пръта им се влачел по земята. ↑

[84] „*Le Roy*“ (ст.фр.) — Кралят. ↑

[85] *Давидовден* — на Давидовден — 1 март — уелсците празнували своята победа над саксите (540 г.). ↑

[86] „... *полята Елисейски...*“ (мит.) — с това название древните гърци означавали полята на блажените, в които след смъртта си попадали праведниците. ↑

[87] *Хиперион* (мит.) — едно от названията на слънцето у древните гърци. ↑

[88] „... *тялото на Ричард...*“ — става дума за Ричард II, детрониран и убит по заповед на Болинбрук, бащата на Хенри V. Тези събития са представени в „Ричард II“. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Френският лагер край Азенкур.

Влизат Дофинът, Орлеанският дук, Рамбюр и други.

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

По броните ни слънцето блести.
В бой, френски рицари!

ДОФИНЪТ

Montez a cheval^[89] Слуги, оръженосци,
къде е конят ми?

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

О, войнствен дух!

ДОФИНЪТ

Via! Les eaux et la tere!...

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Rien puis? L'air et le feu?

ДОФИНЪТ

Le ciel, cousin Orleans!^[90]

Влиза Конетабълът.

Е, как е, конетабле?

КОНЕТАБЪЛЪТ

Чуйте как
от нетърпение конете цвият!

ДОФИНЪТ

Яхнете ги и нека цвърне кръв

от техните хълбоци във очите
на англичаните, та да помислят,
че смелостта ги заслепява, ха!

РАМБЮР

С кръвта на нашите коне да плачат?
А как ще видим техните сълзи?

Влиза Пратеник.

ПРАТЕНИКЪТ

Французки принцове, врагът строен е!

КОНЕТАБЪЛЪТ

На кон, безстрашни рицари, на кон!
Хвърлете само взор към тази паплач
опърпана и гладна и видът ви
духа ѝ ще изсмуче и остави
на нейно място шлюпки от бойци.
Оскъдната им кръв не ще ни стигне,
за да обагрим своите кинжали,
и повечето наши мечоносци
ще приберат стоманата си чиста
по липса на забава. Да ги духнем
и от дъха на френската ни смелост
ще паднат, подкосени до един!
Без всякакво съмнение ви казвам,
че нашите обозни и слуги,
въртящи се без дело край войската,
ще могат да очистят много лесно
това поле от тъй нищожен враг,
дори ако на оня хълм ний с вас
останем само зрители на боя.
Но няма как! Честта не позволява.
Какво тогаз да сторим? Много малко:
сигнала „По седлата!“ затръбете,

качете се, блестящи, на конете
и Англия, щом зърне ви, тозчас
ще викне: „Мир!“, треперейки пред нас!

Влиза Гранпре.

ГРАНПРЕ

Французки принцове, защо се бавим?
Тез мърши островни, носове свели
във търсене на гроб за своите кости,
грозят с вида си утринната гледка:
раздраните им знамена висят
и френският ветрец за подигравка
подмята ги. Сред тази сган сам Марс
изглежда провалил се и пъзливо
надзърта през ръждясал лицевран;
страхливите им конници стърчат
недвижни като свещници от мед,
а крантите им със провисла кожа
едва стоят с наведени глави
и от очите им се точи слуз,
а между зъбите им, неподвижна,
юздечката виси, позеленяла
от сдъвкана трева; и вече врани
кръжат над тях, готови да изпълнят
последната им воля. Думи нямам
да ви опиша живо таз войска
така нежива, както е в живота!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Прочели са молитвите си, явно,
и чакат края си.

ДОФИНЪТ

А може би
преди сражението да им пратим

за хората храна и облекло
и зоб за прегладнелите им кранти?

КОНЕТАБЪЛЪТ

Очаквам само своя знаменосец.
Но нищо, в бой! От някоя тръба
ще може едно знаме да се вземе.
Денят напредва. Да не губим време!

Излизат.

[89] „*Montez a cheval*“ (фр.) — Яхвайте конете! ↑

[90] „*Via! Lex eaux et la tere!... Rien puis? L'air et le feu?... Le ciel, cousin Orleans!*“ (ит. и непр.фр.) — Напред! Вода и земя!... И нищо повече? А въздухът и огънят?... И небето, орлеански братовчеде! ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Английският лагер при Азенкур.

Влизат Глостър, Бедфорд, Ексетър, Ърпингам, Солзбъри, Уестморланд и Войска.

ГЛОСТЪР

Къде е кралят?

БЕДФОРД

Оглежда лично строя на врага.

УЕСТМОРЛАНД

Те имат шейсет хиляди бойци.

ЕКСЕТЪР

Петима на един. И всички свежи.

СОЛЗБЪРИ

Какъв превес! Да ни помага Бог!

Отивам при отряда си. Е, сбогом!

Възможно е чак горе да се срещнем,

затуй да се простим със весел дух!

С теб, драги Глостър, с теб, безстрашни Бедфорд,

с теб, Ексетър, с теб, родственико скъпи,

със вас, бойци! Прощавайте и сбогом!

БЕДФОРД

Прощавай, Солзбъри! На добър час!

ЕКСЕТЪР

На добър час! И храбро се сражавай,

макар че с тези думи те обиждам,

о, въплъщение на храбростта!

Солзбъри излиза.

БЕДФОРД

Как пълен е със храброст и любезност!
И в двете принц!

Влиза Кралят.

УЕСТМОРЛАНД

Да имахме сега
тук само десет хиляди от тези,
които в Англия седят си в къщи
със скръстени ръце!

КРАЛЯТ

Кой иска туй?
Вий, Уестморланд? Не, драги братовчеде!
Ако е рекъл Господ да загинем,
за нашата страна, ще бъдем доста
и колкото сме днес; ако е рекъл
да оцелеем — колкото по-малко,
по-много чест за всеки. Божа воля!
Затуй те моля: ни един войник
недей да искаш в повече! Ей Богу,
не съм за злато жаден и нехая
кой щял на моя сметка да се храни
или да носи моите одежди;
към външните блага съм равнодушен,
но ако жаждата за чест е грях,
то няма втори грешник като мене
на тоя свят! Не, драги братовчеде,
недей да искаш повече войници!
Кълна се, не си давам от честта
частицата, която би ми взел
един войник във повече, ей Богу!
Недей го иска, братко Уестморланд!

Наместо туй оповести, че който
бои се да участва в тази битка,
щом само заяви го, ще получи
свободен пропуск и пари за път:
не искам да умра до някой, който
не иска да умре със своя крал!
Денят е днеска Криспиановден^[91]
и който подир него жив се върне,
на пръсти ще се вдига, ще израства,
щом някъде се чуе това име;
и всяка есен до дълбока старост
съседи той ще сбира на гощавка
и ще им казва: „Утре, драги мои,
е Криспиановден!“ И след това,
ръкав засукал, белег ще показва
със горди думи: „Оттогаз го имам!“
Забравят старците, но той ще помни
с подробности — и с някоя прибавка! —
за своите подвизи на тоя ден
и имена отдавнашни — крал Хари,
Солзбъри, Бедфорд, Уорик, Глостър, Талбот
и Ексетър — привични, всекидневни,
в устата на старика ще възкръсват
сред пенестите чаши. И таз повест
на своя син той често ще разказва
и докогато свят светува, никой
не ще си спомня Криспиановден,
без ние да изникнем в паметта му...
Да, ний, дружинка смели, шепа братя,
защото който кръв пролее с мене
на тоя ден, ще бъде брат мой кръвен;
дори да бъде най-презрян по род,
тоз ден ще го издигне в обществото,
а благородните, които днеска
спят в пухени легла, ще се проклинат,
задето са били далеч оттук
и няма да се считат за мъже,

когато с тях говори някой, който
е бил със нас на Криспиановден!

Влиза отново Солзбъри.

СОЛЗБЪРИ

Гответе се, велики господарю!
Французите са вече построени
и всеки миг ще тръгнат срещу нас!

КРАЛЯТ

Готови сме, духът ни щом готов е!

УЕСТМОРЛАНД

Да гине, който днес е малодушен!

КРАЛЯТ

А помощи от Англия не щеш ли?

УЕСТМОРЛАНД

Ей Богу, господарю, бих желал
да можем двама с вас без чужда помощ
докрай да водим този царствен бой!

КРАЛЯТ

Отхвърляш тъй пет хиляди войника?
Това ми по харесва, честна дума,
отколкото да молиш за един!...
По своите места! И Бог със вас!

Тръбен звук. Влиза Монжуа.

МОНЖУА

За втори път при тебе съм, крал Хари,
за да узная искаш ли да встъпиш —
преди да бъдеш бит и разгромен —

във преговори с нас по своя откуп;
защото си тъй близо до въртопа,
че той ще те погълне неизбежно.
От милост конетабълът ти казва
освен това да посъветваш своите
поддръжници добре да се покаят,
та в мир душите им да се оттеглят
от туй поле, където — о, нещастни! —
телата им ще гният!

КРАЛЯТ

Кой те праща?

МОНЖУА

Великият французки конетабъл!

КРАЛЯТ

Ще те помоля да му предадеш
повторно моя отговор. Кажи му
да ме довърши първо и тогава
да ми продава костите. О, Боже,
шегува ли се с нас? Или не знае,
че кожа на жив лъв не се продава,
защото случвало се е ловецът
в гората да остане. Запомни:
телата на мнозина тука, вярвам,
ще спят във родна пръст и убеден съм,
че паметник от бронз над тях ще спомня
за днешните им подвизи; а тези,
които ще оставят кости тука
със мъжка смърт, прославени ще бъдат
дори да спят във торните ви ями,
защото знай, че слънцето от тях
ще изпари честта им до небето,
като остави земните им части
с тлетворния си дъх да пръскат чума
над Франция. Така че направи си

сам извода със колко войнствен дух
са пълни англичаните, щом те,
тъй както, рикоширайки, куршумът
започва втори смъртоносен полет,
макар и мъртви, ще убиват още,
носителите на смърт за втори път!
И съобщи на своя конетабъл,
че сме бойци за делник, не за празник:
изцапани са ярките ни дрехи
от трудни преходи във дъжд и кал;
едно перо по нас не се развява
(и значи не се готвим да изхвъркнем!);
разпасани сме външно, но, кълна се,
сърцата ни са стегнати добре
и чух бойците си да казват днес,
че щели до довечера да бъдат
във чисти роби^[92] или да свлекат
откъм главата новите наметки
на вашите красавци и така
да ги освободят от бойна служба.
Ако — със Божя помощ — го направят,
ще съм откупен, вярвам, скоро; тъй че
недей хаби труда си, глашатайо,
да идваш трети път за моя откуп:
от мен не ще получите вий друго
освен туй тяло, а и то, кълна се,
ако го имате, ще е такова,
че няма да ви ползва кой знай колко!
Така кажи на своя конетабъл!

МОНЖУА

Ще бъде казано. Кралю, прощай!
За сетен път изслушваш глашатай!

Излиза.

КРАЛЯТ

А може би ще дойдеш пак за откуп!

Влиза Йорк.

ЙОРК

На колене те моля, господарю,
да ми дадеш да водя авангарда!

КРАЛЯТ

Води го, Йорк!... Войници, удряй крак!
Решавай боя, Господи всеблаг!

Излизат.

[91] *Кристиановден* — в оригинала по-нататък този празник, падащ се на 25 октомври, се нарича Ден на светите братя Криспин и Кристиан. ↑

[92] „... във чисти роби...“ — т.е. в рая. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Бойното поле.

Шум на битка. Схватки. Влизат Пистол, Френски войник и Пажът.

ПИСТОЛ

Предай се, пес!

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

Je pense que vous etes le gentilhomme de bone qualite. ^[93]

ПИСТОЛ

Какво ТИ „калите-пикалите“!
От род ли си и как зоват те? Казвай!

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

O, Seigneur Dieu! ^[94]

ПИСТОЛ

Тоз синьор Дьо изглежда благородник...
Чуй мойта реч, о, синьор Дьо, и знай,
че аз, о, синьор Дьо, ще те нанижа
със тоз кинжал, на мен не изплатиш ли
достоеен откуп!

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

O, prenez misericorde, ayez pitie de moi ^[95]!

ПИСТОЛ

Със питие да се откупиш искаш?
Четиресет във звонк издрънкай тука
или през гърлото ще теб изкормя
с обагрена десница!

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

Est-il impossible d'échapper la force de ton bras^[96]?

ПИСТОЛ

Добра е, я! И стисна ли те с нея,
ще изврещиш, рогачо похотлив!

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

O, pardonnez-moi^[97]!

ПИСТОЛ

Със пърдене не можеш се откупи!
Четирсет трябват, и сега, във брой!...
Ела, момче! Запитай го на френски,
зоват го как?

ПАЖЪТ

Ecoutez: comment etez-voiz appele?

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

Monsieur Le Fer^[98].

ПАЖЪТ

Казва, че се наричал господин Льо Фер.

ПИСТОЛ

Лефер ли бил? Лефер или шаран,
аз нему ще изстискам тъй хайвера
през задника! Кажи му туй на френски!

ПАЖЪТ

Не зная на френски такива думи.

ПИСТОЛ

Да си четете молитвите тогава,
ще го заколя тутакси защото!

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

Que dit-il, monsieur?

ПАЖЪТ

Il me commande de vous dire que vous faites vous pret; car ce soldat ici est dispose tout a cette heure de couper votre gorge^[99].

ПИСТОЛ

Вуи, купел е горже, пермафуа!
Глупако, ако в крони не платиш ми,
без жал със тоз мой меч накълцам ще те!

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

O, je vous supplie, pour l'amour de Dieu, me pardonner! Je suis gentilhomme de bone maison. Gardez ma vie, et je vous donnerai deux cents ecus^[100].

ПИСТОЛ

Що значи туй?

ПАЖЪТ

Моли за пощада. Казва, че е благородник от добър род и ще ви даде двеста корони откуп.

ПИСТОЛ

Кажи му, че, гнева си обуздал,
короните ще взема.

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

Petit monsieur, que dit-il?

ПАЖЪТ

Encore qu'il est contre son jurement de pardonner aucun prisonnier, neanmoins pour le ecus que vous l'avez promis, il es content de vous donner la liberte le franchisement.

ФРЕНСКИЯТ ВОЙНИК

Sures jenoux je vous done mille remerciements; et je m'estime hereux que je suis tombe entre les mains d'un chevalier, je pense, le plus brave, vaillant, et tres distingue seigneur d'Angleterre^[101]!

ПИСТОЛ

Разкрий ми що той рече!

ПАЖЪТ

Той ви изказва на колене хиляди благодарности и е щастлив, че е попаднал в ръцете на най-храбривия, най-изискания — както той смята — синьор на Англия.

ПИСТОЛ

Кръвник аз нек' не съм, ако към него не бъда милосърд. Вървете с мен!

ПАЖЪТ

Suivez-vous le grand capitaine^[102]!

Пистол и Френският войник излизат.

Никога не съм чувал такъв плътен глас да излиза от такова кухо сърце. Но права си е пословицата: „Празна делва — силен звук!“ Бардолф и Ним бяха десет пъти по-смели от този гръмогласен дявол от старите представления, на когото всеки може да подреже ноктите с дървен нож^[103], а свършиха на бесилката и двамата. И тоя би увиснал на нея, ако имаше смелост да задигне нещо с опасност за кожата си... Трябва да ида при слугите с обоза — французите биха могли да плякосат доста нещо, ако знаеха, че той е охраняван само от деца.

Излиза.

[93] „*Je pense que vous etes le gentilhomme de bone qualite.*“ (непр.фр.) — Мисля, че сте благородник от добър ранг. ↑

[94] „*O, Seigneur Dieu!*“ (фр.) — О, Боже Господи! ↑

[95] „*O, prenez misericorde ayez pitie de moi*“ (непр.фр.) — О, бъдете милостив, съжалете се над мен! ↑

[96] „*Est-il impossible d'échapper la force de ton bras?*“ (непр.фр.)
— Не мога ли да убягна на силата на твоята ръка? ↑

[97] „*O, pardonnez-moi!*“ (фр.) — О, простете ми! ↑

[98] „*Ecoutez: comment etez-vous appele? — Monsieur Le Fer.*“ (непр.фр.) — Слушайте: как се наричате? — Месье Льо Фер. ↑

[99] „*Que dit il...*“ — „... *de couper votre gorge.*“ (непр.фр.) — Какво казва той, господине? — Той ми заповядва да ви кажа да се пригответе, защото този войник е склонен да ви заколи още сега. ↑

[100] „*O, je vous supplie... deux cents ecus*“ (непр.фр.) — О, умолявам ви, за Бога, простете ми! Аз съм благородник от добър дом. Пощадете ме и ще ви дам двеста екю! ↑

[101] „*Petit monsieur... seigneur d'Angleterre*“ (непр.фр.) — Какво казва той, малки господине? — Макар че е противно на неговия разум да прощава на който и да е пленник, все пак за екютата, които сте му обещали, той е съгласен да ви даде волност и свобода. — На колене ви благодаря от все сърце; и се считам щастлив, задето съм попаднал в ръцете на един рицар, който е според мен най-храбрият, смел и изискан благородник на Англия. ↑

[102] „*Suivez-vous le grand capitaine!*“ (непр.фр.) — Следвайте великия капитан! ↑

[103] „... *да подреже ноктите с дървен нож...*“ — образът е взет от старите моралите, в които изглежда накрая дяволът оставал с подрязани нокти. ↑

ПЕТА СЦЕНА

Другаде на бойното поле.

Влизат Конетабълът, Дофинът, Орлеанският дук, Бурбонският дук и Рамбюр.

КОНЕТАБЪЛЪТ

О, Diable!

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

О, Seigneur! Le jour est perdu, tout est perdu!

ДОФИНЪТ

Mort Dieu ma vie^[104]! Загубих всичко! Всичко!

Позор и срам са кацнали навеки
на нашите пера. Mechante fortune^[105]!

Не бягайте!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Но строят е разкъсан!

ДОФИНЪТ

О, вечен срам! Със себе си да свършим!
Тез мърши ли залагахме на зар?

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Тоз крал ли трябваше да плаща откуп?

БУРБОНСКИЯТ ДУК

Срам, вечен срам! Срам! Срам и нищо друго!

Да паднем с чест! Един последен опит!

Тоз, който подир герба на Бурбон
не тръгне с мен, да си отива вкъщи
и, смъкнал шапка като низък сводник,
вратата да държи, докато някой

лакей презрян, от хръта ми по-долен,
във стаята ще срами дъщеря му!

КОНЕТАБЪЛЪТ

Безредата, която ни погуби,
сега да ни сроди! Да тръгнем вкупом
и жертваме живота си със чест!

ОРЛЕАНСКИЯТ ДУК

Останалите живи ще ни стигнат,
за да удавим в броя им врага,
ако внесем във тях известен ред!

БУРБОНСКИЯТ ДУК

По дявола реда! След мен! Насам!
Да сложим точка на живот и срам!

Излиза, следван от другите.

[104] „*O, Diable! — O, Seigneur... — Mort dieu, ma vie!*“ (фр.) —
Ах, дявол! — О, Господи! Денят е загубен!... — О, Боже мой, о, мой
живот! ↑

[105] „*Mechante Fortune!*“ (фр.) — Зла съдба! ↑

ШЕСТА СЦЕНА

Другаде на бойното поле.

Шум на битка. Влизат Кралят, Ексетър, Войници и Пленници.

КРАЛЯТ

Добре се бихме, доблестни земляци,
ала врагът държи полето още.

ЕКСЕТЪР

Дук Йорк ви прати поздрав, господарю!

КРАЛЯТ

А как е той? Три пъти го видях
да пада и три пъти пак на крак
да се сражава, в кръв от шлем до шпори.

ЕКСЕТЪР

И в същата украса той сега
подхранва равнината. А до него,
побратим негов по достойни рани,
лежи граф Съфък. Първи той издъхна,
а Йорк, насечен, допълзя до него,
сред локва кръв брадата му изви
и, разцелувал бликащите рани
по страшния му образ, той извика:
„Почакай, братовчеде! Към небето
и моята душа ще тръгне с твойта.
Не бързай! Нека заедно да литнат,
тъй както заедно в тоз мъжки бой
докрай със теб изпълнихме дълга си!“
Аз приближих, за да му вдъхна бодрост,
но той с усмивка бледа, стиснал слабо
ръката ми, продума: „Драги лорде,

предайте моите поздрави на краля!“,
а след това обърна се към Съфък
и с кървава ръка обвил врата му,
целуна го по устните и тъй,
издъхвайки, с кръвта си подпечата
последния си договор за обич.
Бе толкоз нежна сцената, че тя
от мен изтръгна влагата, която
напразно се опитвах да възпра:
мъжът в сърцето ми, надвит, отстъпи
пред женското начало и сълзите
избликнаха от мен.

КРАЛЯТ

Не ви осъждам,
защото, слушайки ви, с труд и аз
придумвам замъгления си поглед
да се държи...

Шум на битка.

Каква е таз тревога?
Противникът е стегнал своя строй.
Тогаз нареждам всеки да убие
пленения от него. Разгласете!

Излиза, следван от другите.

СЕДМА СЦЕНА

Другаде на бойното поле.

Влизат Флуелен и Гауър.

ФЛУЕЛЕН

Да изпият момчетата и опоза! Напълно против пойнните правила! Това е най-грозното злодейство, което, виждате ли, човек може да представи, не ли така?

ГАУЪР

Така е, ни едно момче не е останало живо и клането са извършили онези мерзавци, които избягаха от сражението. Освен това са разграбили и изгорили палатката на краля. И затова той с пълно право е заповядал всеки войник да заколи пленниците си. О, той е чудесен крал!

ФЛУЕЛЕН

Да, капитан Гауър, защото е от Мънмът^[106]. Как се казва градът, в който се е родил Александър Големи?

ГАУЪР

Александър Велики?

ФЛУЕЛЕН

Прощавайте, но „голем“ не значи ли „велик“? Голем, велик, грамаден, великодушен — това е подопно нещо, казано с различни думи.

ГАУЪР

Мисля, че Александър Велики е родом от Македония. Баща му, доколкото помня, се казваше Филип Македонски.

ФЛУЕЛЕН

И аз мисля, че е родом от Македония. И мога да ви уверя, капитане, че ако погледнете картата на света, ще видите, че тази Македония и Мънмът имат, виждате ли, еднакво разположение. И през Македония тече река, и през Мънмът тече река. На тази в Мънмът викат Уай^[107], а на другата ми изскочи от ум как и викаха. Но няма значение. Приличат си като пръстите на ръката ми и съомга има и в двете. Ако се вгледате допре в живота на Александър, ще видите, че животът на Хари Мънмът е много сходен с него, защото в историята има винаги, виждате ли, успоредици. Александър, както се знае, в изпадане на гняв и яд, и ярост, и пяс, в изстъпление и негодувание, а също и с мозък малко, виждате ли, замътен от пиене, е упил най-доприя си приятел Клит^[108].

ГАУЪР

В това нашият крал не му прилича. Той не е убивал свой приятел.

ФЛУЕЛЕН

Не е допре, капитан Гауър, да взимате, виждате ли, приказката от устата ми, преди да е завършена. Аз правя само опци сравнения и успоредици: както Александър, пидейки в нетрезво състояние, е упил свой приятел Клит, точно така и Хари Мънмът — напълно трезв и здравомислещ — прогони оня тлъст рицар с големия корем — оня, прочутия смешник, веселяк и шегопиец, как му пеше името, заправих го.

ГАУЪР

Сър Джон Фалстаф.

ФЛУЕЛЕН

Точно него! Казвам ви, славни мъже се раждат в Мънмът!

ГАУЪР

Негово Величество пристига!

Шум на битка. Влизат Кралят, Уорик, Глостър, Ексетър и други, следвани от Пленници, между които Бурбонският дук.

КРАЛЯТ

Откакто съм във Франция, за пръв път
наистина съм гневен! Глашатайо,
с един тръбач по хълма препусни
и събщи на конниците там
да слязат, ако искат да се бият,
или да се пръждосват от полето.
Очите ми бодат! Ако ли не,
кажи им, че качим ли се при тях,
ще ги накараме да полетят
тъй, както камъни не са летели
от прашки асирийски^[109]! Освен туй,
които сме пленили, ще изколим
и милост не ще имаме към тези,
които ще ни паднат занапред.
Върви и тъй кажи им!

Влиза Монжуа.

ЕКСЕТЪР

Пристига глашатаят им, кралю!

ГЛОСТЪР

Очите му сега по-кратко гледат!

КРАЛЯТ

Отново ли си тука, глашатайо?
Аз тялото си вече изплатих ви —
за откуп ли пак идеш?

МОНЖУА

Не, за милост.

Дошъл съм тук, велики господарю,
с молба да разрешиш да преброим
и погребем убитите си в боя,

разделно благородни от селяци,
защото много принцове — уви! —
са плувнали в наемническа кръв
и много простолюдие се къпе
във кръв на принцове; а, в кръв до глезен,
ранените коне с подкови тежки
във ужас тъпчат мъртвите ездачи,
донасяйки им смърт за втори път.
О, позволи, кралю, да се погрижим
за своите убити!

КРАЛЯТ

Глашатайо,
правдиво ако трябва да говоря,
не знам дали е наш денят, защото
мнозина ваши виждам да препускат
по бойното поле.

МОНЖУА

Денят е ваш.

КРАЛЯТ

Не нам, а Богу, славата за него!
А кой е оня замък?

МОНЖУА

Азенкур.

КРАЛЯТ

Тогава името на тази битка,
спечелена на Криспиановден,
ще бъде: „Битката при Азенкур“!

ФЛУЕЛЕН

С разрешение на Ваше Величество аз съм чел в хрониките, че
вашият прославен працядо и вашият праичо Едуард Уелски, Черния
принц^[110], са водили тук, във Франция, плестяща питка.

КРАЛЯТ

Така е, Флуелен.

ФЛУЕЛЕН

Ваше Величество казва самата истина. Ако Ваше Величество си спомни, уелсите са се отличили много в една градина с праз и съопразно с това украсили мънмътските си шапки с праз, който — както Ваше Величество знае — до днес, виждате ли, е техен отличителен знак. Ваше Величество също, вярвам, не смята за унижение да накичи на Давидовден своята шапка с праз.

КРАЛЯТ

За мен това е чест, защото знаеш,
добри земляко, уелсец съм и аз!

ФЛУЕЛЕН

Всички води на Уай, Ваше Величество, не могат да измият уелската кръв от жилите на Ваше Величество, можете да ми повярвате! Да ви я плагослови Господ и да пъде неговата милост и величество!

КРАЛЯТ

Благодаря ти, Флуелен.

ФЛУЕЛЕН

Кълна се в Исуса, аз съм ваш земляк, каквото щат да говорят! Аз ще го призная пред целия свят! Няма за какво, слава Погу, да ме е срам от Ваше Величество, докато Ваше Величество е честен човек!

КРАЛЯТ

Да ме запази Господ все такъв!

Влиза Уилямс.

Да идат глашатаите ни с него
и преброят загиналите — наши
и на врага!

Глашатаите, Монжуа, Гауър и други излизат.

Извикайте тогова!

ЕКСЕТЪР

Войнико, приближи се до краля!

КРАЛЯТ

Защо носиш тази ръкавица на шапката си?

УИЛЯМС

С позволение на Ваше Величество това е залогът на едного, с когото трябва да се бия, ако е жив.

КРАЛЯТ

Англичанин?

УИЛЯМС

С позволение на Ваше Величество, един негодник, който снощи много се перчеше; ако е жив и посмее да си поиска ръкавицата, обещал съм да му зашлевя един плесник. Ако пък видя своята ръкавица на неговата шапка — той се закле да си я сложи, ако остане жив — пак ще го зашлевя и ще му я смъкна оттам!

КРАЛЯТ

Как смятате, капитан Флуелен, трябва ли този войник да удържи думата си?

ФЛУЕЛЕН

С ръка на сърце — тряпва. Инак той, с разрешение на Ваше Величество, ще пъде подлец и страхливец.

КРАЛЯТ

Може би врагът му е благородник с ранг, който не му позволява да му даде удовлетворение.

ФЛУЕЛЕН

Ако ще да е по-голям плагородник от дявола и от Луцифера, и от самия Велзевул, той, с разрешение на Ваше Величество, е длъжен да

удържи думата си. Ако я престъпи — с ръка на сърце ви казвам, — неговата репутация, виждате ли, ще пъде непременно на най-големия негодяй и най-пезочливия нахалник, който е тъпкал с черната си опувка тази Пожа земя и пръст!

КРАЛЯТ

Тогава, друже, щом срещнеш своя човек, изпълнявай клетвата си!

УИЛЯМС

Ще я изпълня, Ваше Величество, иначе човек да не съм!

КРАЛЯТ

При кого служиш?

УИЛЯМС

При капитан Гауър, господарю.

ФЛУЕЛЕН

Гауър е допър капитан. Топре запознат и начетен във пойна наука.

КРАЛЯТ

Кажи му да се яви при мене, войнико!

УИЛЯМС

Слушам, Ваше Величество!

Излиза.

КРАЛЯТ

Дръж, Флуелен! Закачи този залог на шапката си вместо мене! Когато се счепкахме на земята с Алансонския дук, откъснах тази ръкавица от шлема му. Който си я поиска, ще е човек на дука и враг на нашата особа. Ако ме обичаш, задръж го!

ФЛУЕЛЕН

Ваше Величество ми прави най-голямата чест, която негов поданик може да пожелае на сепе си. Само да го зърна този от майка роден, който ще поиска тази ръкавица! Друго не казвам. Много пих искал да го зърна, дано ми даде Господ това щастие!

КРАЛЯТ

Познаваш ли Гауър?

ФЛУЕЛЕН

Той е плизък мой приятел, Ваше Величество.

КРАЛЯТ

Моля те, потърси го и го доведи в палатката ми!

ФЛУЕЛЕН

Незапавно, господарю!

Излиза.

КРАЛЯТ

Граф Уорик, и вий също, братко Глостър,
последвайте го бързо по петите,
защото ръкавицата, която
му дадох току-що, отлично може
да му спечели някоя плесница:
аз ръкавици размених с войника
и тя е неговата. Аз сега
би трябвало да се накича с нея.
Последвайте го, братовчеде Уорик!
Във случай че войникът го удари —
а, съдейки по храбрия му вид,
той май ще удържи на своята дума, —
възможно е да се пролее кръв,
защото, знам, какъвто е безстрашен
и избухлив като барут, Флуелен

ще отговори бързо. Подир него,
и вижте да не стане нещо лошо!
Вий, чичо Ексетър, елате с мен!

Излизат.

[106] *Мънмът* — прозвище на принц Хенри, произлязло от името на графството — Мънмътшир, в Уелс — където той бил роден. ↑

[107] *Уай* — река в Западна Англия. ↑

[108] *Клит* — приятел на Александър Македонски, когото той убил с копие на един пир, защото Клит му се подиграл. ↑

[109] „... *прашки асирийски!*“ — асирийските войници били изкусни в хвърлянето на камъни с прашка. ↑

[110] *Черният принц* — вж. общата част на бележките към „Ричард II“. ↑

ОСМА СЦЕНА

Другаде на бойното поле.

Влизат Гауър и Уилямс.

УИЛЯМС

Сигурно е, за да ви посвети в рицарство, капитане!

Влиза Флуелен.

ФЛУЕЛЕН

Слава тепе, Господи! Капитане, първо се явете при краля! Може пи ви очаква такава радост, каквато не сте помислили да сънувате!

УИЛЯМС

Познавате ли тази ръкавица, сър?

ФЛУЕЛЕН

Да я познавам? Познавам, че е ръкавица и толкоз.

УИЛЯМС

Пък аз познавам тази тук и си я искам!

Удря го.

ФЛУЕЛЕН

Пожа кръв! Ах, ти най-голям предател в целия всемирен свят, Франция и Англия!

ГАУЪР

Какво правиш, негоднико!

УИЛЯМС

Мислите, че ще наруша клетвата си?

ФЛУЕЛЕН

Стойте настрана, капитан Гауър! Аз ще възнаградя предателството както тряпва, гарантирам ви!

УИЛЯМС

Аз не съм предател!

ФЛУЕЛЕН

Лъжеш и ще ти напия лъжата в гърлото!... Заповядвам ви да го задържите в името на Негово Величество: той е човек на Алансонския дук!

Влизат Уорик и Глостър.

УОРИК

Какво има? Какво се е случило?

ФЛУЕЛЕН

Ваша милост, пред вас е разкрито, слава на Пога, най-ужасното предателство, което, виждате ли, може да пожелае човек!... Ето го и Негово Величество!

Влизат Кралят и Ексетър.

КРАЛЯТ

Какво има? Какво става тук?

ФЛУЕЛЕН

Господарю, този пезчестен предател, вижте го, смъкна от шапката ми ръкавицата, която Ваше Величество е свалил от шлема на Алансонския дук!

УИЛЯМС

Господарю, това е моята ръкавица, ето ѝ еша! Оня, с когото си разменихме ръкавиците, даде дума, че ще я носи на шапката си. А аз се заклек да му ударя плесник, ако го направи. Сега го срещнах с моята ръкавица на шапката и си удържах думата!

ФЛУЕЛЕН

Ваше Величество сам чува какъв — с разрешение на Ваше Величество — пезопразен, гаден, въшлив и пършив негодник е този човек! Надявам се, че Ваше Величество ще засвидетелства и потвърди, че тази ръкавица е на Алансонския дук и дадена от вас на мен, както на вас самия е известно!

КРАЛЯТ

Дай ми своята ръкавица, войнико! Виж тук сестра ѝ!
Ти мене обеща да зашлевиш
и ме нарече с много остри думи!

ФЛУЕЛЕН

С разрешение на Ваше Величество, ако има на тоя свят пойна закони, вратът му тряпва да плати за тях!

КРАЛЯТ

Честта ни със какво ще възмездиш?

УИЛЯМС

Обидите, кралю, идат от сърцето. А в моето не е имало никога нищо, което може да ви обиди!

КРАЛЯТ

Но ти го каза на самите нас!

УИЛЯМС

Ваше Величество не беше самият себе си. Вие се появихте като обикновен човек, свидетели са ми нощта, облеклото ви и простите ви обноски. И ви моля за онова, което сте изпатили в тоя си вид, да вините себе си, а не мене, защото, ако наистина бяхте такъв, за какъвто

ви взех, нямаше да съм сгрешил. Затова моля Ваше Величество да ми прости!

КРАЛЯТ

Вземете тази ръкавица, чичо,
и я връчете, пълна със корони,
на този войник!... Войниче, запази я
и върху шапката си я носи
като отличие, додето аз
не те извикам на двубой за нея!...
Сдобрете се със него, капитане!

ФЛУЕЛЕН

Кълна се в слънцето и в светлината, този войник е храпър за
двама!... Дръж дванайсет пенса за тепе! И те съветвам да живееш
погоугодно и далеч от кавги, разпри, спорове и караници — ще имаш
полза от това!

УИЛЯМС

От вас пари не искам!

ФЛУЕЛЕН

Давам ти ги от сърце, уверявам те! Ще си закърпиш потушите с
тях. Няма защо да се срамуваш. Потушите ти имат нужда от
подправка. А шилингът е допър. Ако не вярваш, мога да ти го сменя!

Влиза Английски глашатай.

КРАЛЯТ

Е, колко са убитите? Да чуем!

ГЛАШАТАЯТ

Това са тука техните, кралю.

Подава му свитък.

КРАЛЯТ

Кои са знатните им, взети в плен?

ЕКСЕТЪР

Шарл Орлеански, племенник на краля;
Жан, дук Бурбонски; граф дьо Бусико;
и в кръгъл брой, хиляда и петстотин
барони, графове и други знатни.

КРАЛЯТ

Във този списък се посочват кръгло:
убити десет хиляди французи,
между които принцове и други
със гербове — сто двадесет и шест,
и осем хиляди и четирстотин
по-дребни рицари или ескуайри,
петстотин от които едва вчера
възведени във рицарство. Така че
от тези десет хиляди убити
наемни са хиляда и шестстотин,
а другите са принцове, барони
и знатни от високи род и ранг.
Най-важните от тях са, както следва:
Шарл Дьолабре, върховен конетабъл;
Жак Шатийон, французки адмирал;
месье Рамбюр, началник на стрелците;
великият стратег Гишар Дофен;
Жан Алансонски; Антоан Брабантски,
брат на известния Бургундски дук,
и Едуард Барски; сетне, с графски титли:
Гранпре, Руси, Водмон, Лестрал, Фуа,
Бомон, Марл, Фокънбридж... Това се казва
високо общество за оня свят!
Сега да видим нашите убити!

Глашатаят му подава друг свитък.

Дук Едуард Йорк, граф Съфък, Дейви Гам,

сър Ричард Кетли. Никой друг по-виден;
войници — само двадесет и пет.
О, Господи, това е твоят пръст,
и не на себе си — на тебе само
отдаваме ний всичко! Где се помни,
без хитрост, на поле, във челен бой
да бъдат загубите тъй неравни
във двете армии. На тебе, Боже,
дължим го ний!

ЕКСЕТЪР

Невероятно чудо!

КРАЛЯТ

В благочестиво шествие да тръгнем
към селото. И нека смърт постигне
тоз, който бъде хванат, че се хвали
и тъй краде от Бога туй, което
е Божие!

ФЛУЕЛЕН

С разрешение на Ваше Величество може ли да казваме проя на
упитите?

КРАЛЯТ

Да, може, капитане, с уговорка,
че Бог се е сражавал вместо нас.

ФЛУЕЛЕН

Така е. С ръка на сърце той ни оказа допра помощ.

КРАЛЯТ

Във селото ще му благодарим
със химните „Non nobis“ и „Te Deum“^[1]
и, мъртвите предали на пръстта,
ще тръгнем за Кале, а след това
към Англия, в която до ден-днешен

бойци не са се връщали оттука,
възрадвани от по-добра сполука!

Излизат.

[1] „*Non nobis*“ и „*Te Deum*“ (лат.) — „Не нам, не нам“ и „Тебе, Господи“; църковни химни. ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

Влиза Хорът.

ХОРЪТ

Сега ми позволете да разкажа
историята по-нагам, за който
не я е чел; и най-смирено моля,
които знаят я, да ни простят
за туй, че тук не можем да представим
събитията, както са били
по време, брой на хора, ред на случки.
Да отнесем крал Хенри във Кале.
Пристигнал е. Сега с крилата мисъл
за миг да го прехвърлим през ръкава.
Брегът на Англия пред нас е. Вижте
как черен от мъже, жени, деца,
той погледа затваря и удавя
във ръкопляскане и мощен вик
рева на бурното море, което
подобно гръмогласен глашатай
проправя път за краля. Ето, той
е слязъл на брега и се отправя
тържествено към Лондон; но тъй бърза
е мисълта, че той в Блэкхийт^[112] е вече
и тука лордовете го замолват
да мине през вратите им, предшестван
от своите шлем пробит и меч изгънат,
но той, незнаещ гордост и суетност,
отказва им и Господу отдава
победни знаци, слава и трофеи.
Сега във работилницата дейна
на своя ум изработете бързо

един цял Лондон, който се излива
извън стените си. В парадни дрехи
съветът на града начело с кмета,
тържествен като римския Сенат,
зад чийто гръб шуми тълпа плебеи,
посреща своя Цезар-победител...
Сравнете този миг със друг — по-скромен,
но също тъй желан — и си кажете:
ако военачалникът, изпратен
от нашата добра императрица,
ни донесе нанизано на меч
ирландското въстание^[113] (което
възможно е да стане доста скоро),
тълпи не ще ли хукнат да го срещнат
извън града? А още по-големи —
защото са и с повод по-голям —
сега се стичат, за да срещнат Хари.
Тук, в Лондон, той задържа се, понеже
плачът на Франция му позволява
да си стои във къщи. В това време
да иска мир за Франция пристига
във Лондон императорът^[114]. Сега —
прескачайки събития различни,
отново сме отвъд морето с Хари.
За втори път той тук е и аз само
запълних с разказ времето, протекло
от първия до втория му поход.
Не ме упреквайте за беглостта ми
и пак с летежа бърз на умовете
очите си във Франция върнете!

Излиза.

[112] *Блакхийт* — някога пустош край Лондон. ↑

[113] „... ако военачалникът... ирландското въстание...“ — пожелание за успех към граф Есекс, който през пролетта на 1599 г. тръгнал с войска да потушава въстанието в Ирландия. Въпросният

поход отбелязал началото на залеза за този Елизабетин фаворит, който завършил живота си на ешафода. Вж. предговора. ↑

[114] „... императорът“ — Става дума за Сигизмунд Люксембургски, крал на Унгария и император на Германия (1361–1437 г.). ↑

ПЪРВА СЦЕНА

Франция. В лагера на англичаните.

Влизат Флуелен и Гауър.

ГАУЪР

... Така е, но защо сте си сложили праза днес? Давидовден мина.

ФЛУЕЛЕН

Всяко нещо си има своите допри причинности и основания. Ще ви кажа като на приятел, капитан Гауър: оня подъл, низък, долен, въшлив самохвалко и нахалник Пистол — за когото и вие сопственоръчно и целият свят знае, че е един, виждате ли, съвършен негодник — идва вчера при мен, носи хляб и сол и подканва ме да изям праза си! Мястото, на което пяхме, не позволяваше да навлизам в разправия с него. Но аз ще нося праза си на шапката, докато го срещна, и тогава ще му кажа някоя и друга думичка!

Влиза Пистол.

ГАУЪР

Ха, ето го, иде, наперен като пуяк!

ФЛУЕЛЕН

За мен е пез значение дали е наперен и дали е пуяк!... Здравейте, лейтенант Пистол! Здравейте, долен, въшлив негоднико!

ПИСТОЛ

Ха, ти ли си, побъркани щурако?

Троянецо^[115], нима жадуваш мигар на Парките конца да скъсиш си^[116]?

Повдига ми се от воня на праз!

Омитай се!

ФЛУЕЛЕН

Приканвам ви сърдечно, долни, възливи негоднико, да изядете, виждате ли, по мое желание и настояване този праз! Понеже вие не го опичате и, виждате ли, той не е по ваш вкус и не е плагоприятен за вашето храносмилане — тъкмо поради това аз искам да го изядете!

ПИСТОЛ

Не, никога! Дори да ме заплашва
Кадуаладър със козьото си войнство^[117]!

ФЛУЕЛЕН

Ето ви една коза тогава! (*Бие го.*) Ще плаговолите ли да го изядете, долен негоднико?

ПИСТОЛ

Троянецо, смъртта не ще избегнеш!

ФЛУЕЛЕН

Казвате истината, долни мошенико, смъртта ни е от Господа. Но преди да умра, аз искам вие да доживеете да изядете това ястие! Ето ви и подправка! (*Бие го.*) Вчера вие нарекохте мен планински рицар — днес аз ще направя вас рицар от низините. Щом сте способен да се подигравате на прازа, можете и да го ядете!

ГАУЪР

Стига му, капитане! Съвсем го замаяхте!

ФЛУЕЛЕН

Казвам ви, или ще изяде късче от прازа ми, или ще го пия четири дена пез почивка... Хайде, яжте! Празът ще е полезен за раните и цицините ви!

ПИСТОЛ

Да отхапя?

ФЛУЕЛЕН

Разпира се, пез всякакви съмнения, колепания, несигурности и недоразумения!

ПИСТОЛ

Кълна се в тоз праз, че ще си отмъстя най-ужасно!... Ям де, ям!... Кълна се, че...

ФЛУЕЛЕН

Така, хапнете си! Или може пи искате още малко подправка? Или нямате достатъчно праз, за да се кълнете в него?

ПИСТОЛ

Усмири тоягата си, виждаш, че ям!

ФЛУЕЛЕН

Дано ви помогне, долни негоднико, от сърце ви го желая! Не, моля ви, не хвърляйте перата! Те са много допри за пукнатата ви кратуна. И щом отново ви се случи да видите нейде наблизо праз, не си пестете подигравките!... Стига ви толкоз!

ПИСТОЛ

Добре, добре!

ФЛУЕЛЕН

А, вече ви е допре? Видяхте ли, че празът пързо помага! Дръжте, ето ви един грош, за да си изцерите кратуната!

ПИСТОЛ

На мене грош?

ФЛУЕЛЕН

Точно така и, честна дума, ще го вземете или аз имам още праз в джопа си и ще ви накарам да изядете и него!

ПИСТОЛ

Ще взема го като залог за мъст!

ФЛУЕЛЕН

Ако ви дължа още нещо, ще ви платя и него в тояги. Като търговец на дърва, ще купувате от мен само тояги. Господ Пог да е с вас и да ви изцери тиквата!

Излиза.

ПИСТОЛ

За туй ще потрепери адът цял!

ГАУЪР

Хайде де! Вие сте един страхлив негодник, който се прави на храбрец. Иска ви се, а, да се гаврите с един традиционен почетен знак, породен от уважението и носен като спомен за проявена храброст, а нямате смелост да отстоите с дела ни една от думите си! Видях ви няколко пъти, като издевателствахте над този благороден войник. Навярно сте си мислили, че като не владее добре английския ни изговор, няма да владее добре и английската тояга. Сега се убедихте в обратното и дано това валийско наставление ви научи на добро английско поведение. Сбогом!

Излиза.

ПИСТОЛ

Нима Фортуна курва е към мен?
Узнах, какво че в болницата Дол^[118]
умряла е от френската си болест.
Без пристан тъй останал съм. Остарявам
и от снага ми със тояги бива
изгонена честта. Тогаз, щом тъй е,
ще стана сводник, а и склонност имам
към бъркането бързо в чуждий джоб.
Ще се прокрадна в Англия, където
с покрадване печеля ще си хляба,
и казвам ще, с пластир тез рани скрил,
че в галските войни^[119] съм ги добил!

[115] „... *троянецо...*“ — в смисъл „разпуснати търсачо на приключения“. ↑

[116] „... *на Парките конеца да скъсиш си?*“ (мит.) — трите парки били — в римската религия — богини на човешката участ едната предяла нишката на живота, втората я прекарвала през превратностите на съдбата, а третата я прерязвала. ↑

[117] „... *Кадуаладър със козьото си войнство!*“ — подигравателна фраза срещу уелските планинци, отглеждаци кози; Кадуаладър е известен уелски военачалник от VII в. ↑

[118] *Дол* — навярно недоглеждане на Шекспир: явно става дума за Нел Скокли, а не за Дол Чаршафдери. ↑

[119] „... *в галските войни...*“ — т.е. във войната с Франция. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Франция. В двореца на френския крал.

Влизат — от една страна — Кралят, Ексетър, Бедфорд, Глостър, Кларенс, Уорик, Уестморланд и други Английски благородници; от друга страна — Френският крал, Кралица Изабела, Бургундският дук, Принцеса Катерина, Алиса и Френски благородници.

КРАЛЯТ

Дано Мирът, събрал ни тук, владее
събранието ни! Желая радост
вам, царствени наш братко, вам, сестрице,
вам, наша братовчедко Катерина!
Привети на Бургундския ни дук,
израстък от великото семейство,
приело ни на тази кралска среща!
Привет, князе и графове французки!

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Щастливи сме, че виждаме лика ви,
английски братко наш; добре дошли!
Английски перове и други знатни,
добре дошли сте всеки поотделно!

ФРЕНСКАТА КРАЛИЦА

Дано, английски братко, бъде краят
на срещата ни радостен тъй, както
ний радостни се чувстваме от туй,
че виждаме днес вашите очи...
да, същите, които неотдавна,
подобно на ужасни базилиски^[120],
към всеки наш, в обсега им попаднал,
отправяха заряди смърт и гибел!
Дано ядът им е загубил сила,
та този ден във дружба да превърне

доскорошните спорове и дрязги!

КРАЛЯТ

Дошли сме да отвърнем със „Амин“
на думи като тез.

ФРЕНСКАТА КРАЛИЦА

Благодаря ви!...
Английски принцове, добре дошли!

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

Еднакъв поздрав — знак на равна обич
към двама ви, владетели могъщи
на Франция и Англия! За туй, че
положих труд, старания и ум,
за да сбера на таз върховна среща
Ваши Величества, вий най-добре —
и то от две страни — ще потвърдите.
А щом успял съм да ви срещна мирно
лице в лице, очи в очи, то нека
ми бъде разрешено да запитам
каква е пречката, за да не може
хранителят на сладките изкуства,
охолството и радостните сватби,
днес голият, измъчен, беден Мир
да ни яви прекрасния си образ
във Франция, градина на света?
Уви, от много време той от нея
изгнаник е и нейните богатства
загниват от обилие. Лозата,
таз весела другарка на сърцето,
нерязана, умира. Плетовете,
поддържани доскоро тъй грижовно,
сега са пуснали бради сплъстени
като затворници. Във целините
глушица, росопас и бучиниш
виреят, а пък палешникът, който

би трябвало да се разправа с тях,
ръждазва в сън. Ливадите, където
навремето се носеше на облак
дъхът на детелина и иглика,
оставени на себе си, буят —
загубили и хубост, и полезност —
в магарешки бодил, коприва, репей.
И както е с лозята, с целините,
с плетищата, с ливадите, които,
греховни от Адама^[121], подивяват,
така и ний забравили сме вече —
а нашите деца не са ги още
получили по нямане на време —
онези знания, които биха
подхождали на нашата страна,
и свикваме — като войници диви,
които мислят само за убийства —
разпасани да ходим, да ругаем,
да гледаме на кръв, да правим всичко,
което има неестествен дъх.
За да възвърнете на таз страна
предишния ѝ лик, сте вий събрани
и мойта реч ви пита най-смирено:
поради що добрият Мир не може
злините да прогони и нас всички
да одари с предишните си свойства?

КРАЛЯТ

Ако желаете, бургундски братко,
тоз мир, чиято липса е довела
до изброените от вас недъзи,
ще трябва да го купите със пълно
признание на нашите права,
които в кратък списък се намират
в ръцете ви.

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

Аз дадох ги на краля,
но нямам още отговор.

КРАЛЯТ

Тогава
във неговия отговор се крие
мирът, на който тъй държите вие.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Прегледах точките ви твърде бегло.
Ще ви помоля, драги братовчедо,
да назначите неколцина свои
съветници, с които по-подробно
отново да ги видим, след което
веднага отговор ще ви дадем,
решителен и пряк.

КРАЛЯТ

Приемам, братко!
Вий, драги чичо Ексетър, а с него
и вие, братко Кларенс, братко Глостър,
и вие също, Хънтингтън и Уорик,
вървете с краля! Можете свободно
да правите прибавки и промени
в условията ни според това
какво умът ви ще счете от полза
за нашето достойнство; ние всичко
след туй ще одобрим... Вий, драга сестро,
ще идете ли с тях?

ФРЕНСКАТА КРАЛИЦА

Ще ида, братко.
От женски глас понявга има полза,
когато всеки мъж държи на своето.

КРАЛЯТ

Но оставете дъщеря си тук.

За нас е тя най-първото от всички
условия и има челно място
сред точките на нашето писмо.

ФРЕНСКАТА КРАЛИЦА

Оставям я.

Излизат всички освен Краля, Катерина и Алиса.

КРАЛЯТ

Красива Катерино,
бъдете тъй добра и научете
един войник на думите, с които
могла би любовта му да достигне
през дамски слух любимото сърце!

КАТЕРИНА

Ваше Величество ще смее мен. Аз не мога говори ваш английски
език.

КРАЛЯТ

О, красива Катерино, ако вие ме обикнете здраво със своето
френско сърце, аз ще съм щастлив да чуя признанието ви, поначупено
от вашия английски език. Харесвам ли ти, Кет?

КАТЕРИНА

L'etiquette^[122]? Аз не разбира какво вие казва за l'etiquette.

КРАЛЯТ

Казвам, че вие сте ангел, Кет, и че ангелите са като вас.

КАТЕРИНА

Que dit-il? Que je suis semblable a les angles?

АЛИСА

Oui, vraiment, sauf Votre Grace, ainsi dit-il^[123].

КРАЛЯТ

Казах го, скъпа Катерино, и няма да се зачервя, ако трябва да го повторя!

КАТЕРИНА

O, bon Dieu! Les langues des hommes sont pleines de tromperiez^[124].

КРАЛЯТ

Какво каза тя, красавице? Че езиците на мъжете са пълни с лъжи?

АЛИСА

Ouï, че езики на мъже са пълен с лъжи — така говори принцесата.

КРАЛЯТ

Принцесата е същинска англичанка!... Честна дума, Кет, твоето разбиране пасва много добре на моето ухажване. Радвам се, че не знаеш по-добре английския, защото, ако го знаеше, щеше да ме намериш твърде недодялан за крал и да си помислиш, че съм си продал чифлика, за да си купя короната. Най-изтънчената ми любовна дума е „обичам те!“ и ако ме запиташ: „Наистина ли?“, ще кажа „Да!“; но поискаш ли още излияния, ще се убедиш, че речникът ми се е изчерпал. Хайде, отговори ми, за Бога! И ако е „да“, да ударим длан о длан и сделката е готова! Какво ще кажеш?

КАТЕРИНА

Sauf votre honneur^[125], аз не разбира добре.

КРАЛЯТ

Бога ми, ако искаш да пиша стихове в твоя чест или да танцувам, Кет, спукана ми е работата! За едното нямам думи, нито такт и ритъм, а и в другото съм слаб в ритъма, макар че в ритането и юмруците съм доста силен, мога да ти кажа! Ако дамите се пленяваха с игра на прескочикобила или със скок върху седлото в пълно снаряжение, нека

не звучи нескромно, но досега отдавна щях да съм скочил върху някоя съпруга. Ако можеше това да стане с въртене на меч или с майсторска езда, щях да коля като месар и да се държа на седлото като маймуна, никой нямаше да ме смъкне от него! Но, Бог ми е свидетел, Кет, не ме бива да гледам с овчи очи, да се задъхвам от красноречие, много съм слаб по любовните обети: знам само мъжки клетви, които не употребявам, без да ми ги искат, но и не пристъпвам, дори и да ми се иска. Ако ти, Кет, можеш да обикнеш човек като мене, който няма защо да се бои, че слънцето ще му загрози лицето, и който никога не е виждал в огледалото си нещо, което да го зарадва, тогава нека твоите очи сами ме разхубавят за теб. Говоря ти през просото, по войнишки: ако можеш да ме обичаш, какъвто съм, взимай ме! Ако не, да ти кажа, че ще умра, не ще е лъжа, но от мъка по тебе няма да е. И все пак аз те обичам. Ей Богу, мила ми Кет, вземи си мъж пряк, постоянен, от добра сплав, който ще ти бъде верен волю-неволю, тъй като такива не умеят да задирят другите жени; защото онези приятелчета с богатия речник лесно се вмъкват с нежни римички в женските милости, но и лесно, с хитри думички, се измъкват от прегръдките ви. Словоплетът е само дърдорко, а сонетът — песничка и нищо повече! Стройният крак ще изсъхне, правият гръб ще се огъне, черната брада ще побелее, къдравата глава ще оголее, красивото лице ще се набръчка, живите очи ще хлътнат, но доброто сърце, Кет, доброто сърце е като слънцето или луната... или по-добре, само като слънцето, не като луната; защото то свети ярко, промени не знае в пътя си и вярно държи избраната посока. Ако искаш да вземеш такъв за съпруг, взимай ме! Вземеш ли мене, взимаш войника; вземеш ли войника, взимаш краля! Какво ще кажеш на моята любов? Отговори й, мила, и отговори й мило, моля те!

КАТЕРИНА

Възможно ли аз да трябва обича неприятел на Франция?

КРАЛЯТ

Не, Кет, не е възможно ти да трябва да обичаш един неприятел на Франция. Но ако обичаш мене, ти ще обичаш един приятел на Франция, защото аз обичам Франция тъй силно, че не мога да се разделя с нито едно нейно село, искам я цялата за себе си. А щом Франция бъде моя, а пък аз — твой, тогава тя ще е твоя, а ти — моя!

КАТЕРИНА

Аз не разбира това.

КРАЛЯТ

Не разбираш? Тогава, Кет, ще ти го кажа с френска реч, която, знам, ще се залепи за езика ми като млада невеста за жениха си, тъй че с мъка ще я отлепвам: Je quand sur le possession de France, et quand vous avez le possession de moi...^[126] (а после как ще бъде? Свети Дионисий^[127], помагай!), done votre est France, et vous etes mienne^[128]. Ей Богу, Кет, по ми е лесно да завладеея френското кралство, отколкото да кажа още толкоз думи на френски. На този език не мога да те накарам да направиш нищо друго освен да ми се присмиваш!

КАТЕРИНА

Sauf votre honneur, le Français que vous parlez il est meilleur que l'Anglais lequel je parle^[129].

КРАЛЯТ

Не, това не е вярно, честна дума, Кет! Но ние двамата, ти на английски и аз на френски, сме си лика-прилика, честна дума! Да видим, Кет, дали поне толкоз английски разбираш: можеш ли да ме обикнеш?

КАТЕРИНА

Не мога да каже.

КРАЛЯТ

А някой от близките ти, Кет, няма ли да може да ми го каже? Аз ще ги запитам. Хайде, зная, че ме обичаш; и че довечера в спалнята си ще поразпиташ тази благородна дама за мен. И сигурен съм, ще осмиваш тъкмо тези мои качества, които най си харесала. Но моля те, мила Кет, подигравай ми се с мярка, поне защото аз те обичам безмерно! Ако някога бъдеш моя, Кет — а някакъв вътрешен глас ми казва, че това ще стане, — аз ще съм те взел с война, а това значи, че ще ми отгледаш синове-войници. Как мислиш, няма ли — ти с твоя свети Дионисий и аз с моя свети Георги, да омесим едно момче

полуфранцузче-полуангличанче, което ще стигне до Константинопол и ще хване турския султан за брадата? А, ще го направим ли, как мислиш, моя френска лилийо^[130]?

КАТЕРИНА

Аз това не знае.

КРАЛЯТ

Не знаеш? Така е, знанието иде после. Сега стига само обещанието. Обещай ми, че ще се погрижиш за френската част на момчето; а за английската аз ти давам думата си на крал, и то неженен! Как ще ми отговориш, *la plus belle Katherine du monde, mon tres cher et devin deesse*^[131]?

КАТЕРИНА

Ваше Величество има достатъчен неправилен френски език, за да лъже най-правилна *demoiselle*, която има *en France*^[132]!

КРАЛЯТ

Тогава да върви по дявола моят неправилен френски! На правилен английски, кълна се в честта си, Кет, че те обичам! И не смея да се закълна, че и ти ме обичаш, но сърцето ми започва да се ласкае от надеждата, че съм ти мил въпреки некрасивото си и непривлекателно лице. Проклето да е бащиното ми честолюбие! Когато ме е зачевал, баща ми е мислил за междуособните си войни и затова ме е направил с тази сурова външност, с това лице от желязо, такъв, че дамите побягват, река ли да ги ухажвам. Но, вярвай ми, Кет, аз с възрастта ще се поправам. Утеха ми е това, че годините няма къде повече да загрозят лицето ми. Ако ме вземеш сега, взимаш ме в най-лошото ми състояние, нататък ще ставам все по-добър и по-добър. Затова казвай, красива Катерино, искаш ли ме? Отхвърли девичия си свян и ми признай мислите на сърцето си с лик на кралица: хвани ме за ръката и кажи ми: „Хари Английски, аз съм твоя!“ и още преди да си благословила с тези думи слуха ми, аз ще съм възкликнал: „Твоя е Англия, твоя е Ирландия, твоя е Франция, твой е Хенри Плантадженет^[133]!“ Който Хенри — макар че не би трябвало да го казвам пред него — сама ще се убедиш, ако не е добър за приятел на

кой да е крал, то е крал на добрите приятели в целия свят! Хайде, чакам твоя отговор като нечувана музика. Защото гласът ти е музика, а английски като твоя, ей Богу, не се е чувал до днес. И тъй, изпей ми своя отговор: искаш ли ме за съпруг?

КАТЕРИНА

Това зависи как хареса на Le Roi, mon pere^[134].

КРАЛЯТ

То ще му хареса, Кет! Ще му хареса, бъди сигурна!

КАТЕРИНА

Тогава и мен хареса.

КРАЛЯТ

След което ще целуна ръката ти и ще те назова своя кралица.

КАТЕРИНА

Laissez, mon seigneur, laissez! Ma foi, je ne veux point que vous abaissiez votre grandeur en baisant la main d'une de votre seigneurie indigne serviteur. Excusez moi, je vous supplie, mon tres puissant, seigneur^[135]!

КРАЛЯТ

Тогава ще те целуна по устните, Кет!

КАТЕРИНА

Les dames et demoiselles pour etre baisees devant leur noces, il n'est pas la coutume de France^[136].

КРАЛЯТ

Любезна преводачко, какво значи това?

АЛИСА

Тя казва, че неприето за френски дами... аз не зная как „baiser“^[137] на ваш език.

КРАЛЯТ

Да се целуват.

АЛИСА

Ваше Величество entendre по-добър que moi^[138].

КРАЛЯТ

За девиците във Франция не е прието да се целуват, преди да се омъжат? Това ли иска да каже?

АЛИСА

Oui, vraiment^[139].

КРАЛЯТ

Кет, нравите се кланят пред кралете. Ти и аз не можем да бъдем стеснявани от слабите огради на местните обичаи. Ние сами определяме нравите, Кет. И свободата, която произтича от високото ни положение, затваря устата на всяко злодумство, както и аз ще затворя твоята, задето защитава дребнавите нрави на страната ви, отказвайки ми поисканата целувка. Затуй търпи и подчинявай се! (Целува я.) В твоите устни има магия, Кет! В едно докосване на захарната ти устица има повече красноречие, отколкото във всички езици на вашия Държавен съвет! И тя ще убеди Хари Английски по-лесно от една обща просба на европейските монарси!... Баща ти иде!

Влизат отново Френският крал, Кралица Изабела, Бургундският дук и другите Френски благородници; Ексетър, Бедфорд, Глостър, Уорик, Уестморланд и другите Английски благородници.

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

Да ви закриля Бог, Ваше Величество! Царствени братовчеде, изглежда давате урок по английски на нашата принцеса?

КРАЛЯТ

Искам да я науча, драги братовчеде, колко силно — по английски — я обичам.

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

Не възприема ли?

КРАЛЯТ

Нашият език е грапав, братовчеде, а и моят нрав не е от гладките; и понеже нямам ни сърце, ни реч за ласкателства, заклинанията ми не успяват да призват в нея духа на любовта, тъй че той да ѝ се яви в истинския си вид.

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

Простете волността на шегата ми, ако се заловя за вашите думи. Щом искате да призвете дух в нея, ще трябва да направите кръг; щом призовавате духа на любовта в истинския му вид, той трябва да ѝ се появи гол и сляп^[140]. Можете ли да я упрекнете, когато тя — една девица, още руменееща от девствения пурпур на скромността — не приема присъствието на едно голо и сляпо същество в своята гола и зряща същност? Това би било едно твърде неприемливо искане, с което девиците трудно се съгласяват!

КРАЛЯТ

И все пак си затварят очите за това-онова, когато сляпата любов ги принуди.

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

Тогава са извинени, Ваше Величество, защото с затворени очи не виждат какво правят.

КРАЛЯТ

Щом е тъй, научете братовчедка си да си ги затвори и тя.

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

Ще ѝ замижа с едното око, за да ѝ подсказва да замижи с двете. Само че ще трябва вие да ѝ помогнете да разбере знака ми. Девойките, като ги посъгреем и подържим на топло, стават като мухите по Вартоломеевден^[141] — слепи са, макар да имат очи, и се оставят да ги пипнем, докато по-рано не са давали да ги погледнем.

КРАЛЯТ

От сравнението ви излиза, че трябва да чакам за топло лято: ще уловя значи вашата муха-братовчедка чак след време, и то ако е сляпа.

БУРГУНДСКИЯТ ДУК

Каквато любовта е винаги, Ваше Величество, преди да се хване в мрежата.

КРАЛЯТ

Прав сте. И някои от вас трябва да благодарят на любовта, задето като слепец не виждам много красиви френски градове заради една красива френска девица, която се е изпречила между мен и тях.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Вие, драги братко, виждате градовете ни да се превръщат в девица, защото и те се пазят от девствени стени, които войната никога не е пробивала.

КРАЛЯТ

Ще бъде ли Кет моя?

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Щом го желаете.

КРАЛЯТ

Желая го, стига девствените градове, за които говорихте, да я последват като свита; така девойката, която закриваше предмета на желанието ми, сега ще посочи на волята ми пътя към него.

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Съгласни сме с разумните ви точки.

КРАЛЯТ

Така ли е, английски господа?

УЕСТМОРЛАНД

Да, Негово Величество прие

условията ни — като започнем
с това за дъщеря му — във вида,
във който те му бяха предявени.

ЕКСЕТЪР Не е съгласен само с тази точка, в която Ваше Величество иска от краля на Франция в писмата си за ленни дарения и звания да титулува Ваше Величество по следната формула: на френски: „Notre tres cher fils Henri, Roi d’Angleterre, Heritie de France“; и на латински: „Praeclarissimus filius noster Henricus, Rex Angliae, et Haeres Franciae^[142].“

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Но ако настоявате, могъл бих
и тази точка да приема, братко.

КРАЛЯТ

Заради нашия съюз тогава
към другите и нея прибавете;
и дайте ми към всичко туй ръката
на своята дъщеря!

ФРЕНСКИЯТ КРАЛ

Така да бъде!
Вземи ръката й, мой скъпи синко,
и двама одарете ме с потомство,
което най-подир да стори тъй,
че Франция и Англия, чиято
взаимна завист бе дотам дълбока,
та още бреговете им бледнеят^[143],
да прекратят враждите и, посели
добросъседство и набожен сговор
в сърцата си, да не допускат веч
да ги дели войната с кървав меч,
и с хиляди приятелски съюзи
да свържат англичани и французи!

ВСИЧКИ

Амин!

КРАЛЯТ

Ела при мене, Кет! Като кралица
целувам те пред погледа на всички!

Тръбен звук.

ФРЕНСКАТА КРАЛИЦА

Бог, който прави най-добрите сватби,
да слее вашите сърца и кралства!
Тъй както в брака двама са едно,
едно да са и двете ви държави,
така че злата ревност и сплетнята,
разцепващи най-здравите семейства,
да не успеят клина си да вбият
в единството на вашите народи
и в своите земи, от мир венчани,
французи да дружат със англичани!

ВСИЧКИ

Амин!

КРАЛЯТ

Тогаз да готвим сватбения ден!
На него вий, бургундски братовчеде,
и вий, князе, ще ми дадете клетва,
за да е здрав съюзът ни; а после
със клетва ще се свържем аз и Кет.
И нека своята клетва помни всеки
за общо благоденствие навеки!

Тръбен звук. Излизат.

[120] *Базилиск* — вид оръдие от онова време. ↑

[121] „... греховни от Адама...“ — смятало се, че Адамовият грях тежи не само върху хората, но и върху всичко живо, включително растенията. ↑

[122] „*L'etiquette*“ (фр.) — етикецията. В оригинала игрословицата е построена върху друга дума. ↑

[123] „*Que dit-il... — Oui, vraiment... ainsi dit-il*“ (непр.фр.) — Какво казва той? Че приличам на ангел? — Да, с ваше разрешение, точно така казва. ↑

[124] „*O, bon Dieu... sont pleines de tromperies*“ (непр.фр.) — О, мили Боже! Езиците на мъжете са пълни с измами. ↑

[125] „*Sauf votre honneur*“ (непр.фр.) — С ваше разрешение. ↑

[126] „*Je quand sur... avez le possession de moi...*“ (непр.фр.) — Когато аз върху притежаване на Франция и вие притежавате на мен. ↑

[127] *Свети Дионисий* — Сен Дени — патрон на Париж. ↑

[128] „... *done votre est France, et vous etes mienne.*“ — (непр.фр.) — значи, Франция ваша и вие моя. ↑

[129] „*Sauf votre honneur... lequel je parle.*“ (непр.фр.) — С ваше разрешение, френският, който говорите, е по-добър от английския, който аз говоря. ↑

[130] „... *френска лилийо?*“ — лилията била символ на френския кралски двор. ↑

[131] „*La plus belle Katherine... et devin deesse?*“ (непр.фр.) — най-красива Катерино, мой най-скъп и божествен богиня. ↑

[132] „*en France*“ (фр.) — във Франция. ↑

[133] *Плантадженет* — така се наричала английската кралска династия, основана през 1154 г. от Хенри II и завършила през 1399 г. с детронирането на Ричард II. По време на царуването на Плантадженетите английското кралство включвало обширни земи в днешна Франция. Два клона на този род са семействата Ланкастър и Йорк, които после водят помежду си прочутата „война на двете рози“.

↑

[134] „... *Le Roi, mon pere.*“ (фр.) — баща ми, кралят. ↑

[135] „*Laissez, mon seigneur... mon tres puissant seigneur!*“ (непр.фр.) — Моля ви, господарю, оставете ме! Честна дума, не искам да унизите своето величие, като целунете ръката на една недостойна служителка на Ваше Величество. Извинете ме, умолявам ви, мой всемогъщи господарю! ↑

[136] „*Les dames... n'est pas la coutume de France.*“ (непр.фр.) — Не е прието във Франция госпожите и госпожиците да бъдат целувани преди сватбата им. ↑

[137] „*Baiser*“ (фр.) — да се целуват. ↑

[138] „... *entrende по-добър que moi.*“ (непр.фр.) — разбира по-добър от мен. ↑

[139] „*Oui, vraiment*“ (непр.фр.) — Да, точно това. ↑

[140] „духа на любовта... гол и сляп“ — богът на любовта Купидон наистина е бил изобразяван гол и сляп, но тук има вулгарна двусмислица. ↑

[141] *Вартоломеевден* — 24 август. ↑

[142] „*Notre tres cher... и на латински: «Praeclarissimus... Franciae.»*“ (фр. и лат.) — „Нашият прескъп син, Хенри, крал на Англия и престолонаследник на Франция.“ ↑

[143] „... *бреговете им бледнеят*“ — намек за белите скали на Довър. ↑

ЕПИЛОГ

Влиза Хорът.

ХОРЪТ

Дотук с перо неуко и без мощ
историята авторът предава,
големи хора сбрал на малка площ,
снизил до бедни сценки гръмка слава.
Тя трая кратко, ала Хенри бе
звезда сияйна в тез години къси:
най-дивната земя под туй небе
той с меч завзе и даде на сина си,
крал Хенри Шести, който бе глава
на Англия и Франция от малък,
и Англия, безвластна, затова
загуби Франция по начин жалък.
Играли сме пиеса за туй време^[144] —
дано и таз край нея се приеме!

Излиза.

[144] „... пиеса за туй време...“ — става дума за трилогията „Хенри VI“, която вече била написана и играна. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.